

”Mutta siitähän voi saada vaikka tulevaisuuden
ammatin.”

Vertaisohjaajien kokemukset Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulu- tuksesta

Pyry Raito, Simon Saariokari

Laurea-ammattikorkeakoulu

”Mutta siitähän voi saada vaikka tulevaisuuden ammatin.”
Vertaisohjaajien kokemukset Helsingin Nuoret Kotkat Piirijär-
jestö ry:n vertaisohjaajakoulutuksesta

Raito, Pyry
Saariokari, Simon
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2020

Pyry Raito, Simon Saariokari

”Mutta siitähän voi saada vaikka tulevaisuuden ammatin.” Vertaisohjaajien kokemuksia Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutuksesta

Vuosi

2020

Sivumäärä

57

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutukseen osallistuneiden nuorten kokemuksia vertaisohjaajan roolista, työstä, vertaisohjaajakoulutuksesta ja toiminnan kehittämisestä. Opinnäytteessä tutkittiin teemahaastattelun keinoin vertaisohjaajakoulutukseen osallistuneiden vapaaehtoisten kokemuksia. Vertaisohjaaja on Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n toiminnassa mukana oleva alle 18-vuotias ohjaaja, joka toimii täysi-ikäisten ohjaajien apuna leiritoiminnassa.

Viitekehys muodostui pääasiassa vertaisohjaajan roolia määrittävien käsitteiden ympärille. Näitä käsitteitä ovat ohjaaja, vertaisohjaaja, osallisuus ja vapaaehtoisuus. Lähteinä käytettiin muun muassa Nuorten Kotkien Keskusliiton tuottamia materiaaleja.

Tutkimuksen menetelmänä käytettiin teemahaastattelua, johon valittiin kuusi osallistujaa satunnaisotannalla. Analyysimenetelminä yhdistettiin teemoittelua ja tyypittelyä. Kahden analyysimenetelmän yhdistelmällä saatiin aikaiseksi hieman tarkempi ja syvällisempi kuva käsiteltävästä ilmiöstä ja haastateltujen kokemuksista.

Haastatteluun osallistuneet kokivat Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutuksen hyvänä ja antoisana kokemuksena. Sen koettiin tukevan vertaisohjaajan roolissa tehtävää työtä. Lisäksi vertaisohjaajakoulutuksen koettiin antavan taitoja ja tietoja vertaisohjaajan roolin ulkopuolellakin, ja jopa vaikuttavan tulevaisuuden uravalintoihin ja työllistymiseen. Vertaisohjaajan rooli nähtiin lasten ohjaamiseen keskittyvänä ja oma-aloitteisuutta vaativana. Esille nousi myös kehitystä kaipaavia tekijöitä, joita käsitellään opinnäytteessä kehitysehdotusten esittämisenä.

Tulokset olivat opinnäytetyön tekijöiden jokseenkin odotetun kaltaisia, mutta myös yllättäviä. Vertaisohjaajakoulutus on tulosten valossa hyvin järjestelty ja hyödyllistä sen läpikäyneille. Kehitysehdotuksia esitetään haastatteluista saadun materiaalin pohjalta muutamia. Näistä tärkeimpänä mainittakoon vertaisohjaajakoulutuksen käytännönläheisyyden lisääminen.

Pyry Raito, Simon Saariokari

"But One Might Get a Career Out of It" The Experiences of Peer Counselors of the Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry Peer Counselor Training Program

Year

2020

Pages

57

The objective of this bachelor's thesis was to chart the experiences of the training, work and role of peer counselors', who have taken part in the peer counselor training program of Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. A peer counselor is an underage counselor, who's purpose is to help the adult counselors in a camp environment.

The frame of reference was formed around concepts that are important when it comes to the role of a peer counselor and was constructed by using for example materials produced by Nuorten Kotkien Keskusliitto.

The research method used was a theme interview and the results were formed by using the analytic methods of themes and typing. The methods used were qualitative research methods. Six interviewees were chosen by the means of random sampling. The combination of the two aforementioned analytic methods gave somewhat of a deeper and representative picture of the phenomenon in question and the experiences of the interviewees.

The interviewees viewed the peer counselor training program as a good and a fruitful experience. It was seen as supporting to the role and voluntary work of the peer counselors. In addition the training program was thought to give information and skills that are applicable outside of the camp environment, and might even have an impact to career choices and future employment. The job of a peer counselor was seen as an organizer of activities to children. Also, the role of peer counselors' was seen as needing of great amount of self-imposement. In addition, factors that need development were brought up and are addressed in the bachelors' thesis as development proposals.

The results were somewhat as was to be expected, but were also surprising. In the light of the results, the peer counselor training program is well organized and is beneficial to the participants. There are some proposals that sprung up from the interviews. One that deserves mention is the need for more practical training in the program.

Keywords: Peer counselor, volunteering, voluntary work, training, the youth

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Nuoret Kotkat	6
3	Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutus	8
4	Aiemmat tutkimukset	12
5	Keskeiset käsitteet	15
5.1	Nuorten Kotkien vertaisohjaaja	15
5.2	Ohjaajan rooli ja toiminta	16
5.3	Vapaaehtoisuus, vapaaehtoistyö ja -toiminta	17
5.3.1	Aktiivinen kansalaisuus	20
5.4	Osallisuus	20
5.5	Nuorten Kotkien Leirit	23
6	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset	23
6.1	Tutkimuskysymykset	23
7	Opinnäytetyön lähtökohdat	24
7.1	Menetelmät	25
7.2	Aineiston analyysi	26
8	Eettisyys ja luotettavuus	27
9	Opinnäytetyön prosessi	29
10	Tulokset	32
10.1	Kokemukset vertaisohjaajakoulutuksesta	32
10.2	Kokemukset vertaisohjaajan roolista ja työstä	33
10.3	Kokemukset kehittämisestä	34
10.4	Palaute haastatteluista	35
11	Johtopäätökset ja pohdinta	36
11.1	Yhteistyö toimeksiantajan kanssa	39
11.2	Kehitysehdotukset	40
11.3	Jatkotutkimusehdotukset	41
11.4	Opinnäytetyöstä oppiminen	41
	Lähteet	43
	Kuviot	47
	Liitteet	48

1 Johdanto

Joidenkin vuosien aikana Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n toimintaan osallistuvat vapaaehtoiset työntekijät ovat esittäneet jonkin asteista huolta vertaisohjaajakoulutuksen tehokkuudesta ja kohdennuksesta. Tämä huoli on noussut esille vuosien aikana käytyjen keskustelujen kautta. Virallista tietoa aiheesta ei siis ole, vaan tarve on perustunut vuosien aikana kertyneeseen aihetietoon. Näitä keskusteluja on käyty niin ohjaajien ja vertaisohjaajien keskuudessa, sekä kanssa. Usein esille on noussut huoli siitä, että ensimmäisellä leirillään vertaisohjaajanuori on usein tilanteessa, jossa hän ei omaa tarpeellisia käytännön taitoja ja valmiuksia leirityöhön. Vertaisohjaajien koulutus jää osittain ohjaajille aiheuttaen turhautumista niin ohjaajissa, kuin vertaisohjaajissakin. Helsingin Nuoret kotkat Piirijärjestö ry. on varhaisnuorisojärjestö, jonka pääasiallinen toimintamuoto on leirit. Vertaisohjaajat ovat näillä leireillä toimivia alaikäisiä vapaaehtoisia apuohjaajia. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa ja antaa kuvaa siitä, vastaako vertaisohjaajakoulutus leiritoiminnan tarpeita ja haasteita. Tarkoituksena on saada haastattelujen pohjalta tietoa vertaisohjaajakoulutuksen käyneiden kokemuksista ja saada niiden pohjalta kuva koulutuksen kohdennuksesta ja siirtymävaiheen vaikeuksista. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena haastattelututkimuksena.

2 Nuoret Kotkat

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. on perustettu vuonna 1966 ja järjestää pääasiallisesti kolmenlaista erilaista toimintaa: leirit, kerhot ja koulutustoiminta. Lisäksi Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. järjestää myös kansanvälistä toimintaa, joka keskittyy pitkälti kansainvälisten leirien pitämiseen tai niille osallistumiseen. Toimintamuodoista tärkein on leiritoiminta. Järjestön alkuvaiheissa leirejä järjestettiin vuodessa kaksi, mutta tätä nykyä leiritoiminta on laajentunut 13-14 leiriin vuodessa. Leirit ovat viikkoleirejä tai päiväleirejä, joista päiväleirit ovat toimintamuotona uusin. Viikkoleireillä toiminta perustuu seikkailu- ja luontotoimintaan, ja niiden aikana majoitutaan pääsääntöisesti teltoissa. Leireillä lasten on mahdollista päästä uimaan, kalastamaan, kiipeilemään tai askartelemaan. Askartelu yritetään toteuttaa mahdollisimman luontolähtöisesti. Toiminta on pitkälti yhdessäoloa ja tekemistä. Syys- ja

talvileirien toiminta painottuu sisällä toteutettaviin aktiviteetteihin, mutta sisältävät kuitenkin ulkona tehtävää toimintaa. Kerhotoiminta pääasiallinen tarkoitus on sitouttaa järjestön toimintaan uusia lapsia ja tarjota samalla alueellisesi lapsille harrastuksenomaista toimintaa. Kerhotoiminta on kokemassa tulevan vuoden aikana mullistuksen, sillä järjestöä strukturoidaan uusiksi. Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. on luopumassa piirin sisäisistä osastoista. Tämä tulee antamaan mahdollisuuden nopeampaan ja joustavampaan reagointiin alueellisten tarpeiden mukaisesti kerhotoimintaa ajatellen. Leiritoiminnan kanssa osittain limittyneenä on kansainvälinen toiminta. Helsingin Nuorilla Kotkilla on ystävä- ja sisarjärjestöjä ympäri maailman. Edellinen Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n ja Nuorten Kotkien keskusliiton järjestämä kansainvälinen leiri oli 2018. (Katajamäki 2020.)

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n toiminta perustuu toiminnassa mukana oleviin vapaaehtoiisiin työntekijöihin. Toiminnan vahvuutena on vapaaehtoisten moninainen osaaminen, oli se ammatillista tai muuten hankittua. Lisäksi vapaaehtoisina toimivien laaja ikäjakauma on toimintaa vahvistava tekijä. Järjestön tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten kasvua itsenäisiksi, tasapainoisiksi ja myönteisiksi aikuisiksi. Lisäksi järjestön tavoitteena on tukea lapsia ja nuoria kasvussa vastuullisiksi ja yhteistyökykyisiksi kansalaisiksi. Järjestön toimintaan osallistuvat lapset ja nuoret saavat toiminnan pohjalta tasa-arvoisuuteen, demokraattisuuteen, rauhantahtoisuuteen, sosiaalisuuteen ja suvaitsevuuteen pohjaavan arvomaailman kehitykseen tukea. Nuoret Kotkat puolustaa toiminnallaan lasten oikeuksia niin Suomessa, kuin maailmallakin. Tämä varmistetaan tekemällä yhteistyötä erilaisten järjestöjen kanssa. Nuoret Kotkat tarjoaa myös mahdollisuuksia globaaliin kanssakäymiseen ja kohtaamiseen osana valtakunnallista verkostoa. (Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. 2020.)

Nuorten Kotkien Keskusliitto on vuonna 1943 perustettu lasten etuusjärjestö. Järjestön toiminta on avointa kaikille ja kaikenikäisille. Nuorten Kotkien Keskusliiton muodostaa sen 13 piirijärjestöä. Lasten etuusjärjestönä toiminnan tarkoituksena on tukea ja tuoda esille lasten oikeuksia ja edistää lasten asemaa. Toiminnan perusarvoina ovat solidaarisuus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, kansainvälisyys ja demokratia. Eritoten lasten osallisuus on tärkeää Nuorten Kotkien Keskusliiton toiminnassa. Toiminnan tarkoituksena on auttaa lasta hahmottamaan maailmaa ja omia mahdollisuuksia vaikuttaa osana kasvuaan. Järjestön tekemä luontotoiminta tukee ympäristön

kunnioituksen merkityksen ymmärrystä ja lasten hyvinvointia. (Nuorten Kotkien Keskusliitto 2020.)

Piirijärjestöt ovat itsenäisiä yhdistyksiä ja muodostavat yhdessä keskusliiton. Piirijärjestöjä on 13. Piirijärjestöt itse muodostuvat osastoista. Piirijärjestöjen tehtävänä on tukea osastojen toimintaa tuottamalla materiaaleja niiden käyttöön, järjestämällä koulutusta ja tapahtumia. Piirijärjestöjen toimintaa ohjaa jokaisen piirin oma piirinhallitus. Piirihallituksista valitaan edustajat Nuorten Kotkien Keskusliiton edustajistoon. Henkilöjäsenet ovat osastojen jäseniä. Osastot ovat todellinen toimintaa toteuttava taso. Osastot järjestävät kerhoja, leirejä ja erilaisia tapahtumia. Osastojen toiminnan sisällöstä päättävät yhdessä ohjaajat ja lapset. (Nuorten Kotkien Keskusliitto 2020.)

Keskusliiton tehtävänä on järjestää valtakunnallista toimintaa, tehdä viestintä ja vaikuttamistyötä sekä tarjota piirijärjestöille asiantuntija-apua. Lisäksi Nuorten Kotkien Keskusliitto huolehtii organisaation yhteisistä asioista kuten Kotkaviesti-jäsenlehden julkaisu, materiaalien tuottaminen piirijärjestöjen käyttöön. Näiden lisäksi Nuorten Kotkien Keskusliiton vastuulla on jäsenrekisterin ja taloushallinnon ylläpitäminen ja toteuttaminen. (Nuorten Kotkien Keskusliitto 2020.)

Nuorten Kotkien Keskusliitto tekee vaikuttamis- ja edunvalvontatyötä. Nuorten Kotkien Keskusliitto tekee kannanottoja lapsi- ja perhepolitiikkaan liittyen. Eritoten lapsiperheiden köyhyys on tärkeä kannanottojen aihe. Järjestö vaikuttaa myös sosiaalidemokraattisen puolueen kautta ja on osa sosiaalidemokraattista järjestöperhettä. Tämä puolueen kautta vaikuttaminen antaa mahdollisuuden osallistua laajempaan julkiseen keskusteluun. Nuorten Kotkien Keskusliitto tekee myös yhteistyötä muiden lapsi- ja varhaisnuorisojärjestöjen kanssa, esimerkiksi keräyskampanjoiden muodossa. Lisäksi Nuorten Kotkien Keskusliitto myöntää vuosittain lapsitekopalkinnon henkilölle tai toimijalle lasten hyväksi tehdystä työstä. (Nuorten Kotkien Keskusliitto 2020.)

3 Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutus

Vertaisohjaajakoulutus on jaettu kuuteen osaan, joista käydään ensimmäisen vuoden aikana kaksi, toisena vuonna kaksi ja kolmantena vuonna kaksi. Koulutus kestää kolme vuotta ja sisältää myös leiritöiminnassa tapahtuvaa harjoittelua. Koulutus

antaa vertaisohjaajalle tietoa vertaisohjaajan ja ohjaajan oikeuksista ja velvollisuuksista. Lisäksi koulutus antaa mukanaan vertaisohjaajalle työkaluja leirityöskentelyyn ja kertoo järjestön taustasta. Koulutukset järjestetään ennalta määrättyinä viikonloppuina ja kestävät koko viikonlopun. Ensimmäinen kurssiviikonloppu, joka järjestetään ensimmäisen vuoden syksyllä, opettaa säännöistä ja sopimuksista, sekä niihin liittyvistä ohjaamisen muodoista. Koulutus keskittyy tässä vaiheessa luomaan kuvan siitä minkälaisia sääntöjen tulisi olla toimintaa ohjattaessa ja järjestettäessä. Sääntöjen tulisi olla yhteisiä, helposti perusteltavissa, selkeitä ja hyväksyttäviä. Sääntöjä ei tulisi olla liikaa, mutta niiden rikkomisesta tulee olla seurauksia. Kaikkien olisi noudatettava sääntöjä. Tähän liittyy myös yhteisistä aikatauluista kiinni pitäminen. Tämän lisäksi koulutusmateriaali painottaa vertaisohjaajan vastuuta yhteisistä työtehtävistä, kaikkien hyväksymisestä ja siitä, että ohjaaja on vastuussa leiriläisten hyvinvoinnista. Sääntöjen pohjalta materiaalissa nostetaan esille kolme erilaista ohjaajatyyppeä: autoritaarinen-, antaa mennä- ja demokraattinen ohjaaja. Samalla kerrotaan siitä, minkälaisia nämä erityyppiset ohjaajat ovat, ja miten he soveltavat sääntöjä, niiden luomista ja noudattamista, sekä niiden hyviä ja huonoja puolia. Lisäksi ensimmäisen kurssiviikonlopun aikana käydään läpi leirielämän perusteita eli miten toimintaa suunnitellaan, miten sitä toteutetaan ja miten siitä kerätään palautetta. (Toivonen 2019.)

Ensimmäisen vuoden keväällä järjestettävä, toinen, kurssiviikonloppu jatkaa syksyn kurssin pohjalta. Painopiste on vertaisohjaajan työn piirteissä ja sisältää ohjeita tulevia vertaisohjaajan roolissa käytäviä ensimmäisiä leirejä varten. Alkuun todetaan, että ohjaajan työ on kasvatustyötä. Samalla painotetaan leirin olevan lyhyt, mutta hyvin tiivis kontakti. Leirillä tehtävät työt tulisi ottaa vakavasti, mutta toiminta ei saa olla liian totista, vaan hauskanpito tulisi muistaa. Seuraavaksi materiaaleissa käydään läpi konkreettisia ohjeita siihen, miten työtä tehdään ja minkälainen ohjaajan ja vertaisohjaajan on oltava olemukseltaan pärjätäkseen työssä. Materiaaleissa mainitaan ainakin iloisuus, innostuneisuus, ahkeruus ja joustavuus. Lisäksi toisen kurssiviikonlopun aikana keskitytään ja paneudutaan leirityön turvallisuusnäkökulmaan. Tarkoituksena olisi minimoida riskejä ja muistaa, että välinpitämättömyys on suurin turvallisuusriski, jonka voi työssään kohdata. Toisen kurssiviikonlopun aikana annetaan määritelmät leirin eri työntekijöille. Näitä työntekijöitä ovat leiripäällikkö, ohjaaja ja vertaisohjaaja. Toisen kurssiviikonlopun aikana käydään tarkemmin läpi myös yleisimpiin leirillä tehtäviin toimintamuotoihin liittyviä turvallisuusohjeita. Näitä yleisimpiä toiminnan muotoja ovat melonta, saunominen, uinti, retket; kuten

laavuretket, nuotion ympärillä olo ja tekeminen, sekä kamiinateltan turvallisuus. (Toivonen 2019.)

Toisen vuoden ensimmäinen kurssiviikonloppu alkaa reflektiolla edellisen kesän leireillä nähdystä, koetusta ja tehdystä. Käydään siis läpi myös oman vertaisohjaajan työn vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Seuraavaksi käydään toimintatapoja erilaisissa leiritoiminnan haastetilanteissa, kuten väkivalta, päihteet ja kiusaaminen. Ensimmäinen kurssiviikonloppu sisältää myös itsensä ilmaisemisen ja tunteiden käsittelyn perusteita. Ohjataan ja opetetaan vertaisohjaajaa kertomaan tunteistaan ja kokemuksistaan avoimesti ja aidosti. Esille nostetaan minäviestinnän tärkeys, eli asia käydään läpi oman kokemuksen kautta, eikä suorina ohjeina tai kieltöinä. Neuvottelutaidot nostetaan myös esille toisena kurssiviikonloppuna. Painotetaan kuuntelemisen tärkeyttä, määrätietoisuutta ja selkeää ilmaisua. Lopuksi käydään vielä läpi kohta kohdalta riitatilanteiden ratkaisua. Tähän vertaisohjaaja saa runkoon muodostuvan ohjeistuksen, joka alkaa sillä, että selvitetään mitä on tapahtunut. Kun on saatu tämä selville, voidaan edetä asettamaan tavoite tulevaisuudelle. Kun tavoite on selvillä, voidaan käydä läpi ja punnita ratkaisuun johtavia vaihtoehtoja. Lopulta sovitaan asioista yhdessä neuvotellen ja voidaan siirtyä ratkaisun seurantaan ja toteutukseen. (Toivonen 2019.)

Toisen vuoden toinen kurssitus keskittyy leiritoiminnan ja seikkailutoiminnan pääpiirteisiin ja perusteisiin. Seikkailutoiminta perustellaan esimerkiksi sosiaalisen kasvun tukijana, vuorovaikutustaitojen parantajana ja itseluottamuksen ja -tuntemuksen kohottajana ja kehittäjänä. Leiritoiminnan peruseriaatteeksi annetaan SOLU-malli, eli toiminta perustuu sosiaalisuuteen, onnistuneeseen elämyksellisyyteen, luonnossa liikkumiseen ja uusien rajojen ylittämiseen. Leirillä tehtävään toimintaan syvennyttään lähinnä pelien ja leikkien kautta. Pelit ja leikit toimivat monien tarpeellisten taitojen opettajana. Näitä ovat esimerkiksi toisiin tutustuminen, sääntöjen noudattamisen opettelu, kommunikaatio ja yhdessä tekeminen. Vertaisohjaajille painotetaan leikki-perinteen ylläpitämisen tärkeyttä. Toimintaa ohjattaessa tulisi keskittyä siihen, mitä osaa jo hyvin ja opetella vähitellen ja koko ajan jotain uutta. Myös leikkien muuntuvuus ja kehittäminen on tärkeää. Lasten osallistamisen tärkeyttä painotetaan. Lapsilla on paljon tietoa leikistä, ja ohjaaja voi toimia tarvittaessa turvana ja tukena, kun lapset leikittävät toisiaan. Seuraavaksi keskitytään leikkiä ja sen onnistumista uhkaaviin tekijöihin. Uhkaaviksi tekijöiksi esitetään esimerkiksi vaikeutta, kilpailuhenkisyyttä, pakottamista ja ohjaajan vastuuttomuutta tai kiirettä. Leikkityyppejä

käydään läpi pintapuolisesti. Toisen koulutusviikonlopun päätteeksi käydään vielä läpi verukkeita, joita kuulee usein toiminnassa selityksenä epäonnistumisille ja vahvistetaan tekemällä ja kokeilemalla oppimisen tärkeyttä. (Toivonen 2019.)

Toinen koulutusvuosi keskittyy siis pitkälti jo tehdyn ja opitun reflektointiin ja kehittämiseen. Tässä vaiheessa koulutusta vertaisohjaajalla on takanaan ainakin yksi leiri. Joillakin vertaisohjaajilla on takanaan useampiakin, riippuen kuinka he ovat osallistuneet kesän leiritoimintaan. Myös leiritoiminnan ja toimintatapojen perusteiden käyminen läpi vahvistaa jo leireillä opittua ja antaa pohjaa omalle toiminnalle. Käytännön taitojen kehittäminen reflektoiden omaa aikaisempaa toimintaa on tehokas tapa oppia. Oppiminen toisen vuoden koulutuksessa keskittyy pääasiallisesti ohjaamisen taitoihin ja perusteisiin.

Kolmas vertaisohjaajakoulutusvuosi alkaa samalla tavalla kuin muutkin vuodet, eli syksyn koulutusviikonloppulla. Tämä kurssiviikonloppu keskittyy Nuoriin Kotkiin järjestönä, eli Nuorten Kotkien Keskusliittoon. Koulutuksen aikana käydään läpi mikä Nuoret Kotkat on järjestönä ja mitkä sen keskeiset arvot ovat. Lisäksi käydään läpi myös Nuorten Kotkien järjestämää moninaista toimintaa. Erityisesti näistä mainittakoon leiritoiminta ja etujärjestötoiminta. Koulutuksessa kerrotaan Nuorten Kotkien Keskusliiton paikallistason toimijoista ja toiminnasta. Samalla opitaan myös piirijärjestöjen toiminnasta, liittotason toiminnasta ja järjestötoiminnasta yleisesti. Lopuksi koulutuksessa käydään läpi Nuorten Kotkien kansainvälistä toimintaa. (Toivonen 2019.)

Kolmannen vuoden koulutusrunko eroaa sisällöltään merkittävästi aiempiin koulutusvuosiin nähtynä siten, että kolmannen vuoden toinen koulutus on aikaisemman kertausta. Tänä koulutusviikonloppuna käydään läpi kaikki aiemmin opittu ja kerrataan vielä teorian tietoa. Kolmannen vuoden toinen koulutusviikonloppu on myös viimeinen vertaisohjaajakoulutuksen kurssiviikonloppu. Tämän käytyään vertaisohjaaja on suorittanut vertaisohjaajakoulutuksen. (Toivonen 2019.)

Hyvä koulutus vaatii tiedon siitä, miksi koulutus ylipäänsä järjestetään. On tärkeää sovittaa organisaation ja koulutettavien tavoitteet yhteen. Koulutuksen tavoitteet selkiytyvät koulutuksen suunnittelun ja toteutuksen aikana. Välillä koulutusta järjestettäessä törmätään tilanteeseen, jossa organisaation ja koulutettavien tavoitteet eivät ole yhteneväiset. Tilanne ei kuitenkaan usein ole tällainen, vaan koulutettavien tavoitteet ovat samankaltaiset kuin organisaationkin. Tätä voidaan vahvistaa antamalla tietoa koulutuksesta ja sen sisällöstä etukäteen koulutettaville. Kun aloitetaan

koulutus, on hyvä selvittää koulutettavien aiempi tieto aiheesta, tavoitteet sekä motivaatio. On kuitenkin hyvä muistaa, että ryhmän jäsenet ja ryhmät itsessään ovat erilaisia keskenään. Jos koulutuksessa opitaan täysin uutta, koulutuksessa tulee kiinnittää huomiota koulutuksen sisällön ymmärrettävyyteen. Kouluttajalle itselleen tutut asiat, eivät välttämättä ole tuttuja ryhmälle tai sen jäsenille. Ihmiset oppivat usein myös pelkästään itse kokeilemalla, niin sanotusti kantapään kautta. Tällainen oppiminen on kuitenkin työlästä ja kestää pitkään, eikä varmista oikeiden asioiden oppimista. On myös hyvä pitää mielessä, että ihmiset oppivat eri tavoilla. (Koski & Kupia 2012.)

4 Aiemmat tutkimukset

Opinnäytetyön tekemisen aikana esille nousi ongelma aiempaan tutkittuun tietoon liittyen. Suuri osa nuorten vapaaehtoisuutta, nuorten vapaaehtoisten kouluttamista tai nuorten vapaaehtoisten kokemuksia kartoittavista teoksista on alemman korkeakoulututkinnon taseisia, eli saman taseisia kuin tämäkin opinnäytetyö. Onneksi yksi isosia koskeva väitöskirja löytyi. Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n ja laajemmin Nuorten Kotkien Keskusliiton järjestämä vertaisohjaajakoulustoiminta on hyvin ainutlaatuista ja täten verrattavan aiemman tutkimusmateriaalin löytäminen osoittautui hankalaksi. Löytyneiden tutkimusten kohdennukset olivat hyvin kaukana tämän opinnäytteen kohdennuksesta. Lisäksi tätä opinnäytetyötä varten hankittu aiempi tutkimusmateriaali ja opinnäytetyöt keskittyvät pitkälti opinnäytetyötä varten kerätyn haastatteluaineiston tukemiseen ja täten opinnäytteen teoreettinen lähtökohta on induktiivinen eli aineistolähtöinen.

Väitöskirjassaan Porkka tutki suomalaisten evankelisluterilaisen kirkon isosten kokemuksia isosen roolista, motivaatioista, uskonnollisuudesta ja odotuksista isosuuteen liittyen. Isoskoulutuksessa koettu oppiminen loi tutkimukseen osallistuneiden kokemusten mukaan osallisuutta ja vahvisti heidän yhteisöllisyyttään. Syitä isostoimintaan osallistumiseen oli monia, joista pääasiallinen oli sosiaalisten suhteiden ylläpito ja luominen. Muita syitä osallistumiseen olivat tahto tehdä vapaaehtoista työtä ja löytää mielekästä tekemistä. Yleisesti ottaen voitiin myös sanoa, että isokset kokivat useammin valmiutta kuulua laajempaan uskonnolliseen yhteisöön. Isostoiminta täytti myös usein miten heidän tarpeensa ja odotuksensa, joka vahvisti yhteisöllisyyttä. Leirit toiminta antoi isosille jaetun yhteisen toimintaympäristön, jossa tehty toiminta

vahvasti heidän yhteisöllisyyttään. Isostoiminta oli tutkimukseen osallistuneiden isosten mielestä hyödyllistä heidän laajemman elämänsä kannalta, ei vain hengellisen osa-alueen. Moninaiset syyt isostoimintaan osallistumiseen olivat vahvuus toiminnalle. Tutkimuksen tuloksissa tuotiin myös esille se, että toimintaan osallistuvien tulisi saada toiminasta uusia taitoja ja toimintaympäristö, jossa käyttää niitä. (Porkka 2019.)

Suomi selvitti opinnäytetyössään nuorten vertaisohjaajakoulutukseen hakeutumisen taustoja ja osallisuuden kokemuksia sekä vaikutusmahdollisuuksia kotkatoiminnassa. Vertaisohjaajakoulutukseen hakeutumisen motiiveiksi kartoittuivat muun muassa auttamisen halu, esimerkkinä toimiminen, oman aseman edistäminen ja ohjelman kehittäminen. Osallistumisen ja viihtyvyyden pääsyiksi kerrottiin esimerkiksi yhdessäolo, ajanvietto, osallistuminen toistuvasti toimintaan ja vaihteleva tekeminen. Toimintaan vaikuttamisen mahdollisuudet oli koettu hyvinä ja riittävinä, sillä vertaisohjaajat olivat tervetulleita toiminnan suunnitteluun ja heidän ajatuksiaan ja ideoitaan kuunneltiin. Vertaisohjaajat kokivat myös, että saavat toteuttaa omia ideoitaan. Suomi 2011, 18-24.)

Diakonia-ammattikorkeakoulu toteutti Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisäämisen vapaaehtoistoiminnan muodossa -projektin ja tämä kehittämishanke toteutettiin ajalla 9/2009-1/2013. Projektissa pyrittiin aktivoimaan ja innostavalla tavalla osallistamaan nuoria vapaaehtoistoiminnan kautta. Projektissa merkittävänä ajatuksena oli nuorten ryhmämuotoisen vapaaehtoistoiminnan edistäminen ja projektin aikana huomattiin, että ryhmämuotoisen vapaaehtoistoiminnan ehkäisevän syrjäytymistä. Vapaaehtoistoiminta laajempaan käsitteenä oli nuorille hieman vieras ja harva nuorista koki tekemäänsä vapaaehtoistoiminnaksi. Osallistumisen kynnys vapaaehtoistyöhön madaltui, koska vapaaehtoistoiminnasta kerrottiin konkreettisesti ja pelkästään vapaaehtoistoiminnasta kertominen ja tiedottaminen on huomattu lisäävän osallistumista. Nuoria motivoi yhdessä tekeminen ryhmissä uusien ja tuttujen henkilöiden kanssa ja tärkeänä pidettiin, että on mahdollisuus itse suunnitella toimintaa. Vapaaehtoisuuden avulla pystyy kehittämään omia taitojaan, joita voidaan hyödyntää tulevaisuudessa. (Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja 2012, 67-74.)

Aho & Kilpeläinen opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten nuoret vapaaehtoiset kokevat SPR:n Vantaan Nuorten turvatalon vapaaehtoistoiminnan ja, miten toimintaan tulisi jatkossa kehittää? Nuoret kokivat, että heitä on kohdeltu hyvin ja näin ollen, he olivat pääosin tyytyväisiä vapaaehtoistoimintaan. Haastateltavana oli

loppujen lopuksi kolme henkilöä, vaikkakin tarkoituksena oli kerätä enemmän henkilöitä haastatteluun. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna ja vastausten avoimuus sekä laatu olivat määrää tärkeämmässä roolissa. Haastateltavilta saaduista aineistoista oli riittävän paljon hyviä kannanottoja ja näkökulmia, jotta opinnäytetyötä pystyttiin jatkamaan. Tutkimuksessa nousi esille kolme asiaa, joita vapaaehtoistoiminnassa voitaisiin kehittää, jotka olivat toiminnan näkyvyyden lisääminen, tiedonkulun parantaminen sekä vapaaehtoisten ryhmäytyminen. (Aho & Kilpeläinen 2019, 28.)

Nyrhilä opinnäytetyössään tutkii Varustamo-hankkeen luomaa verkkovertaisohjauksen toimintamallia sekä, miten verkkovertaisohjaajien työ järjestettiin. Tarkoituksena oli selvittää, millaisena verkkovertaisohjaajat kokivat Varustamo-hankkeen työtehtäviänsä sekä miten kokivat tämän toimintamallin ja, miten sitä voisi jatkossa kehittää. (Nyrhilä 2013, 12.) Ryhmähaastatteluun oli luonnollista valita kaikki työskentelevät vertaisohjaajat, koska opinnäytetyössä oltiin kiinnostuneita vertaisohjaajien kokemuksista työstään ja sekä verkkovertaisohjauksen toimintamallista. Nuorten tavoittaminen nousi yhdeksi haasteeksi toimintamallin suhteen, koska nuorten kohdalla on aiemmin törmätty haasteisiin, kuten ennakkoluulot toimintaan kohtaan sekä nuorten pelko siitä, että toiminta leimaisi heidät ja, että nuorten palvelut olisivat ongelmakeskeistä. Verkkovertaisohjaajan työ koettiin, haastavana ja samalla mielekkäänä. Palkkaaminen ja nuorten kouluttaminen vie aikaa ja resursseja sekä työn osa-aikaisuus ja etätyö koettiin haastavana. Hanke mahdollisti uuden oppimista ja erityisesti sosiaalisen median mahdollisuuksista sekä niiden käytöstä nuorten kanssa. Työn koettiin täydentävän vertaisohjaajien meneillään olevia opintoja sekä toi uusia näkökulmia heidän toimintaansa. Nuorten tavoittaminen onnistui parhaiten nuorten suosimissa palveluissa ja yleisesti koettiin, että verkko toimii siinä hyvänä välineenä. (Nyrhilä 2013, 61-65.)

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään Kalliokosken suunnittelemaa kyselyllä Suomen Punaisen Ristin LäksyHelppin vapaaehtoistyöntekijöille heidän ajatuksiaan sekä, miten he näkivät LäksyHelppi -toiminnan. Haluttiin tietoa siitä, miten Läksy-helppi tukee maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria kotoutumaan Suomeen vapaaehtoisten esille nousseiden ajatuksien ja kokemusten perusteella. Yhtenä tavoitteista oli myös saada tietoa, miten he kokivat vapaaehtoistoiminnan, vapaaehtoisten onnistumisen ja haasteiden kokemuksista Läksyhelppi-ohjaajina sekä tarvitsevatko he tukea ohjaamiseen ja vastasiko toiminta heidän odotuksiaan. Lisäksi vapaaehtoisilta kerättiin tietoa, kuinka toimintaa voisi kehittää. Tutkimuksessa nousi selkeästi esille, että

vapaaehtoisten mielestä, LäksyHelpistä on hyötyä maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille. Vapaaehtoisten yksilöllisen tuen ja ohjaamisen antaminen koettiin tärkeänä, etteivät he jäisi jälkeen koulutöissä verrattuna kantasuomalaisiin. LäksyHelpin koettiin kehittävän ja auttavan suomen kielen oppimista, sosiaalisia kontakteja sekä suhtautumista uuteen kulttuuriin ja kotimaahan. Maahanmuuttajataustaiset lapset kokivat LäksyHelpin toiminnan mielekkääksi ja itsetuntoa kasvattavaksi. Kyse-lyssä nousi esille vahvasti, että vapaaehtoiset kokivat toiminnan antaman merkitystä elämäänsä ja tunteen että pystyy auttamaan niitä, jotka apua tarvitsee. (Kalliokoski 2019, 39.)

Haasteina nousi esille rajallinen osaaminen auttaa, suomen kielen osaamisen aiheuttavat vaikeudet, ajoittainen levottomuus opiskelun äärellä sekä ryhmien suuret koot yhtä ohjaajaa kohden. Koulun ja LäksyHelpin välistä yhteistyötä tulisi kehittää jatkossa ja ehdotuksena nousi esille, että koulu jakaisi opetusmateriaaleja kerhoon. Toisena kehittämissuosituksena nousi esille tarve hankkia enemmän vapaaehtoisia mukaan toimintaan, koska ryhmien koot olivat suuria. Lisäsuosituksena toivottiin, että ryhmään saataisiin enemmän kantasuomalaisia, koska toiminta on tarkoitettu kaikille lapsille ja näin ollen ei tapahtuisi luokittelua sekä lapsen tai nuoren erilaisuuden korostamista. Toiminta vastasi myös vapaaehtoisten odotuksiaan. (Kalliokoski 2019, 42-43.)

5 Keskeiset käsitteet

Keskeiset käsitteet tai termit ovat seuraavat: Vertaisohjaaja, ohjaaja, leiri, vapaaehtoinen ja vapaaehtoistyö, sekä osallisuus. Vapaaehtoisuuteen liittyen termeihin kuuluu myös aktiivinen kansalaisuus. Termit valittiin, koska ne ovat läsnä vahvasti vertaisohjaajan asemassa ja leirityössä.

5.1 Nuorten Kotkien vertaisohjaaja

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. määrittelee vertaisohjaajan seuraavanlaista. Vertaisohjaaja on alle 18-vuotias, joka käy parhaillaan tai on jo käynyt vertaisohjaajakoulutuksen. Hän on vasta tutustumassa ohjaamistoimintaan. Vertaisohjaajia on tyypillisesti noin puolet ohjaajien määrästä. (Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. 2020).

Vertaisohjaaja on nuori ohjaaja, joka vasta opettelee ohjaamiseen liittyviä taitoja ja tietoja. Vertaisohjaaja voi järjestää ja ohjata toimintatuokioita itsenäisesti, mutta hänellä on aina oikeus ohjaajan antamaan tukeen ja apuun. Ohjaajan on siis oltava lähistöllä ja käytettävissä ja vertaisohjaajalla tulee olla mahdollisuus pyytää vastuullisen ohjaajan tukea vaikeissa ja yllättävissä tilanteissa. Vertaisohjaajan työ ei ole vain ohjaamista, vaan vertaisohjaaja voi halutessaan auttaa myös erilaisissa järjestävissä töissä. Vertaisohjaajien omat vahvuudet tulisi ottaa käyttöön ja heidän toiveensa tulisi ottaa huomioon. Vertaisohjaaja on samalla viivalla ohjaajan kanssa toimintaa suunnitellessa, mutta ei omaa aikuisen ohjaajan vastuuta. Vertaisohjaajan tulisi osata koulutuksen käytyään seuraavat asiat:

1. Toimintatuokion itsenäinen ohjaaminen
2. Osata avustaa lapsia toiminnassa
3. Uskaltaa puuttua ongelmallisiin tilanteisiin sekä ratkoa niitä aikuisen avustuksella
4. Omata yhteistyötaitoja aikuisten ohjaajien kanssa toimimiseen
5. Pitää kiinni sovituista asioista ja aikatauluista

(Nuorten Kotkien ohjaajan opas 2020, 16-17.)

Vertainen toimija kokee työtään ja persoonaansa kohtaan monia odotuksia. Vertaisen odotetaan olevan aidosti läsnä ja kuuntelevan. Hänen tulisi herättää työnsä kohdetta ajattelemaan ja pohtimaan, sekä edistää tätä ajattelua. Vertaistoimijan tulisi pysytää myös antamaan vinkkejä ohjattavilleen sekä rohkaisemaan heitä. (Laatikainen 2010, 68.)

Vertaisohjaajalle ei valitettavasti anneta Nuorten Kotkien keskusliiton tai Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n materiaaleissa määritelmää siitä kehen vertaisohjaaja on vertainen. Annettujen määritelmien mukaan vertaisohjaajan rooli on vaihteleva, sillä toiminnan suunnittelussa hän on vertainen ohjaajaan, muttei kuitenkaan omaa aikuiselle ohjaajalle kuuluvaa vastuuta. Täten vertaisohjaaja on todellisuudessa enemmänkin apuohjaaja.

5.2 Ohjaajan rooli ja toiminta

Ohjaus on tilanne, missä ohjaajan rooli on asettua ohjattavan palvelukseen sekä antaa hänelle kaiken huomion ja ajan. Huomioimisella tarkoitetaan aitoa kuuntelemista ja ohjaajan tehtävä on varmistaa, että ohjattavalla on kokemus siitä, että häntä

kuunnellaan. Tätä kutsutaan aidoksi läsnäoloksi. Näin ollen ohjattava pystyy vapautuneesti olemaan rohkeampi ja avoimempi kertomaan haasteistaan ja henkilökohtaisista asioistaan. Jotta asiakas voisi kokea voimaantumista ja löytää omat voimavaransa, tulisi luoda kunnioittava ilmapiiri ja se toimii koko ohjauksen lähtökohtana. Ohjaustilanne on asiakkaan ja ohjaajan yhdessä toimimista, jossa asiakas on aktiivisempi osapuoli ja ohjaaja rinnalla kulkija. Pyritään yhdessä etsiä erilaisia ratkaisuja asiakkaan kysymyksiin. Kummallakin omat roolinsa, ja ohjattava on omien asioiden asiantuntija ja ohjaaja on ohjauksen asiantuntija eli kyseessä on tasavertainensuhde, joka perustuu kumppanuuteen. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio, & Vepsä 2019, 116-117.)

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. määrittelee ohjaajan olevan 18-vuotta täytännyt, eli täysi-ikäinen. Ohjaajan on oltava käynyt vertaisohjaajakoulutus tai hän on hankkinut ohjaajan työhön tarvittavat taidot jotain muuta kautta. Ohjaajia on oltava yksi jokaista seitsemää - kymmentä leiriläistä kohden. (Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. 2020.)

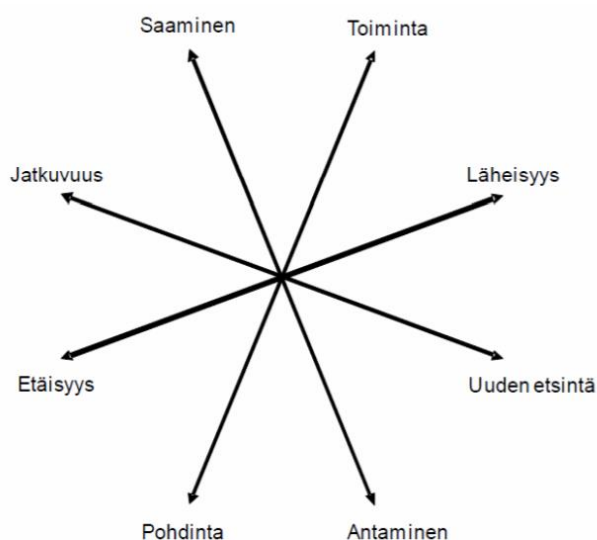
Ohjaajia voi olla monenlaisia. Ohjaaja voi olla hyvä vaihtelevista piirteistä tai tiettyyn malliin sopimattomuudesta huolimatta. Hyvä ohjaaja voi olla hiljainen tai innostuva, vanha tai nuori, jopa villi. Ohjaajan täytyy kuitenkin olla oppimishaluinen ja hänen tärkein tehtävänsä on varmistaa toiminnan turvallisuus. (Nuorten Kotkien ohjaajan opas 2020, 11.) Ohjaustilanteelle on tyypillistä, että asiakas ja ohjausta toteuttava henkilö tuovat omat katsontakantansa ja käsityksensä mukaan tilanteeseen. Ohjaajan on myös kiinnitettävä huomiota siihen millaisesta sosiaalisesta taustasta ja toimintaympäristöstä asiakas lähtee liikkeelle. Lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä kulttuurisiin eroihin ja tekijöihin. Ohjaajan tulisi olla ohjaustyyliensä joustava, tiettyyn ohjaustyyliin tai malliin jämähtäminen rajoittaa ohjaajan kykyä reagoida erilaisiin ohjaustilanteisiin. Oma ohjaamisen tyyli vaatii siis ohjaajalta itseltään reflektiokykyä. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2019, 117-118.)

5.3 Vapaaehtoisuus, vapaaehtoistyö ja -toiminta

Vapaaehtoistoiminnalla on useita määritelmiä ja yhteistä kaikille vapaaehtoisille toimijoille on toimia omasta vapaasta tahdosta, eikä hänelle makseta palkkaa tai palkkioita. Lähiomaiselle tarjottava toiminta ei kuulu vapaaehtoistoimintaan, vaan sen tulee kohdentua jollekin ulkopuoliselle henkilölle, niin että toiminta tulisi olla yleistä hyvää tai lisäarvoa tuottavaa toimintaa yhteiskunnalle. Esimerkiksi

toimintaa voi toteuttaa yhteisölle tai ympäristölle. Vapaaehtoistoimintaan eivät sisälly omaishoito, työhön tai koulutukseen liittyvä harjoittelu, äänestäminen tai lahjoittaminen hyväntekeväisyyteen. Euroopan parlamentti on määritellyt vapaaehtoistoiminnan kriteeriksi, että toiminnan tulee olla avointa kaikille. Vapaaehtoistoiminta sisältää organisoitua, organisoitumatonta tai epämuodollista vapaaehtoistoimintaa, jota järjestävät järjestöt tai muut tahot. Vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö ovat synonyymeja ja voidaankin eritellä niin, että vapaaehtoistoiminta on kollektiivista yhdessä tekemistä, kun taas vapaaehtoistyö on yksilön kanssa tekemistä ja usein siinä toimitaan auttamalla toista ihmistä. Järjestäjä on vapaaehtoistoiminnan organisoiija ja vapaaehtoinen osallistuu heidän kauttaan toimintaan sekä toimii heidän hyväksi. Rekisteröity yhdistys, säätiö, yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, kunta tai uskonnollinen yhdyskunta voi toimia vapaaehtoistoiminnan järjestäjänä. (THL 2020; Vapaaehtoistoinnasta iloa monille.)

Vapaaehtoistoinnassa toimivan henkilön on hyvä miettiä omia motiiveja, koska sen avulla hän voi löytää itselleen parhaimman tavan toimiakseen vapaaehtoistyössään. Motiivien pohtiminen auttaa myös siinä, että henkilö lähtee toimintaan mukaan juuri oikeista syistä. Näitä syitä voi olla esimerkiksi, toisten ihmisten auttaminen, luoda hyvää mieltä, pitää huolta omasta hyvinvoinnistaan, tuntea kuuluvansa ryhmään, hyödyntää omia vahvuuksia ja taitoja, yhdessä tekeminen ja oppiminen muilta, ystävyyssuhteiden saaminen, torjua yksinäisyyttä, kiinnostavaa toimintaa. (Nuorten vapaaehtoistoinnassa käsikirja 2012, 26.)

Kuvio 1 "vapaaehtoistoinnassa timanttimalli" (Nuorten vapaaehtoistoinnassa käsikirja 2012.)

Vapaaehtoistoimintaa voidaan käsitellä esimerkiksi niin kutsutun timanttimallin kautta. Saaminen sisältää niitä asioita, sekä tekijöitä, joita vapaaehtoistoiminta tarjoaa tekijälleen. Tällainen tekijä voi olla esimerkiksi vapaaehtoisen henkilökohtaisen hyvinvoinnin lisääntyminen silloin, kun vapaaehtoinen kokee olevansa avuksi muille ja lisäävän heidän hyvinvointiaan. Tällöin puhutaan antamisesta. Vapaaehtoista motivoi jatkuvuuden janan päässä se, että hänellä on mahdollisuus hyödyntää opittuja taitoja, tietoa sekä toiminta on hänelle tuttua, kun taas uuden etsimisessä vapaaehtoista motivoi, mahdollisuus oppia uutta sekä uusien haasteiden kokeminen. Etäisyysläheisyys jana kuvaa sosiaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat vapaaehtoisen motivaatioon. Etäisyydellä tarkoitetaan, että vapaaehtoista motivoi vapaaehtoistoiminnan joustavuus sekä mahdollisuus käyttää aikaa joustavasti, kun taas läheisyys toimii motivaattorina vapaaehtoiselle, koska hänellä on mahdollisuus kuulua ryhmään ja tutustua uusiin ihmisiin. Mahdollisuus pohtia omaa arvomaailmaa sekä hengellistä ja henkistä kasvua motivoi vapaaehtoistoiminnassa janan pohdinta päässä, kun taas janan toiminta päässä motivoi vapaaehtoistoiminnan vapaa-ajan käyttäminen, toiminnallisuus sekä konkreettinen tekeminen. (Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja 2012, 28-29.)

Ihmisillä on varsin kapea näkemys vapaaehtoistoiminnasta. Toiminta on paljon laajempaa ja sen muodoista on esitelty erilaisia luokitteluja. Tukea tuottavassa vapaaehtoistoiminnassa pyritään auttamaan ihmistä, joka on jollain osa-alueella heikossa asemassa. Vapaaehtoisen rooli osallistavassa vapaaehtoistoiminnassa on pyrkiä aktivoimaan ja mahdollistamaan asiakkaan osallistumista esimerkiksi harrastustoimintaan. Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoisella ei aina ole mahdollisuutta osallistua toimintaan ilman toisen avustusta. Näissä tapauksissa rajoituksina voivat olla henkilön puutteellinen kielitaito, liikuntarajoitteisuus tai mielenterveydelliset ongelmat. Hän tehtävänä on toimia rinnalla kulkijana ja tukena toiselle vapaaehtoiselle. Palveluja tuottavassa vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoisella on mahdollisuus tehdä muuta itsenäistä palvelutoimintaa. Vapaaehtoinen voi tarjota apua, joka voi olla nettisivujen päivittämistä, ompelua, leipomista tai luentojen järjestämistä. Vertaistoiminnassa toimitaan usein ryhmässä ja vapaaehtoisen rooli on olla ohjaajana. Toiminta on erityismuoto vapaaehtoistoiminnassa, koska siinä edellytetään henkilöltä samanlaista elämäntilannetta, kuten kokemusta samasta sairaudesta. Talkoo, keräys- ja tapahtumatoiminta on usein kertaluontoista ja siihen sisältyy kulttuuri- ja urheilutapahtumia, ilman vapaaehtoisten panosta nämä tapahtumat eivät usein toteutuisi. Vapaaehtoiselta ei vaadita laajaa koulutusta tai

pitkää sitoutumista. Järjestötoiminta tai muu kansalaisvaikuttaminen toteutetaan lähestulkoon aina vapaaehtoisilla ja se on merkittävä osa aktiivista kansalaisyhteiskuntaa. Yhdistysten hallitusten työskentely on hyvä esimerkki siitä. (Laimio & Välimäki 2011, 11-15.)

5.3.1 Aktiivinen kansalaisuus

Kansalaisuuteen sisältyvät aktiivinen- ja passiivinen kansalaisuus. Yhteiskunnassa pyritään aktiiviseen kansalaisuuteen ja se toivottua, mutta passiivinen kansalaisuus on oikeutettua ja hyväksyttyä. Olemalla aktiivinen kansalainen on jokaisen ihmisen oma valinta, se vaatii oppimista ja siihen kasvetaan, se ei synny itsestään. (Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja 2012.) Ihmisen astuessa pois yksilöllisyyden piiristä ja hänen alkaessa toimimaan, osallistumaan ja vaikuttamaan erilaisissa yhteisöissä ja yhteiskunnassa, se täyttää kriteerit tullakseen aktiiviseksi kansalaiseksi. (Harju 2013)

Henkilön teot määrittelevät sen, minkälainen kansalainen hän on. Hänen odotetaan äänestävän vastuullisesti, mutta hyvältä kansalaiselta odotetaan muitakin asioita, kuten osallistumalla aktiivisesti yhteisön päätöksentekoihin, jotka vaikuttavat yhteisöön, tekemällä vapaaehtoistyötä muiden hyväksi, olemalla ajan tasalla yhteisön ihmisistä ja tapahtumista, osallistumalla kaupunginosan järjestöihin tai suorittavat monenlaista muuta toimintaa, jonka tarkoituksena olisi parantaa kaikkien yhteisön jäsenien elämänlaatua. (Pancer 2014, 2.)

5.4 Osallisuus

Nuorten kotkien tärkeänä periaatteena toimii lasten osallisuus ja lapsen oikeuksien mukaisesti oman mielipiteensä häntä koskevissa asioissa ja tämä mielipide tulee ottaa huomioon. Lapsen oikeuksiin kuuluu olla osallisena päätöksenteossa. Lasten tiedon ja mielipiteiden tullessa käyttöön, se parantaa päätöksenteon laatua, demokration toteutumista sekä toimintaa itseään. Osallisuus vaikuttaa lapsen taitojen kehitymisessä ja edistää lapsen kykyä, neuvotelemaan, priorisoimaan, keskustelemaan, tekemään päätöksiä ja se kasvattaa hänen itseluottamustaan sekä kokemuksia omasta osaamisestaan. Näillä taidoilla ja kokemuksilla on tärkeä rooli hänen elämässään ja mahdollistavat hyvät valmiudet tulevaisuuteen. Osallisuudella on olennainen rooli prosessissa, kun puhutaan ihmisen kasvusta aktiiviseksi kansalaiseksi. Lasten suojelemiseksi osallisuudella on tärkeä merkitys, koska lapsia kuuntelemalla voidaan löytää asioita mihin tulisi puuttua, sekä auttaa ehkäisemään lasten ja nuorten

syrräytymistä. Lisäksi pyritään suojelemaan lasta, niin ettei perheessä vallitsevat mahdolliset ongelmat siirtyisivät hänelle. (Nuorten kotkien ohjaajan opas 2020.)

Lasten ja nuorten kohdalla osallisuus ilmenee mahdollisuutena vaikuttaa heitä koskeviin päätöksentekoihin ja toimintaan sekä olla aktiivinen omassa ympäristössään, eikä olemalla vain toiminnan kohteita ja katsovan vierestä, kun muut päättävät heihin liittyvistä asioista. Lapset ja nuoret toimivat yhdessä aikuisten kanssa ja heidän tukemisenä on hyvä esimerkki osallisuuden toteutumisesta. Erilaiset tilaisuudet vertaisohjaajien ja lapsiryhmien kanssa, työpajat, tapatumapisteet tapahtumissa tai leirit tukevat osallisuutta. Järjestössä, koulussa, kotipaikkakunnalla tai valtakunnallisesti osallisuus näkyy lasten ja nuorten mahdollisuutena vaikuttamaan kerhojen ja leirien toimintaan, osallistua päätöksentekoihin, tekemällä kannanottoja ja tuomalla esiin mielipiteitä, jotka koskevat juuri heidän asioitaan. (Nuorten kotkien ohjaajan opas 2020.)

On tärkeää tarkkailla osallisuuden toteutumista ja silloin pitää seurata omaa toimintaan huomioiden, milloin osallisuus toteutuu ja milloin sen suhteen pitäisi parantaa. Mikäli se ei toteudu, niin pitää pyrkiä tuomaan esille selkeitä tapoja ja tavoitteita, joita pystytään toteuttamaan jatkossa. Mahdollisia keinoja voisivat olla osallistava budjetointi, järjestämällä jokaisella leirillä vertaisohjaajien ohjaamaa ja suunniteltua toimintaa tai valitsemalla piirin hallitukseen kolme alle 20-vuotiasta henkilöä. (Nuorten kotkien ohjaajan opas 2020.)

Yksilön tasolla osallisuus tarkoittaa sitä, kun henkilö kokee olevansa mukana ja osallisena yhteisössä, kuten opiskelun, työn, harrastuksen tai järjestötoiminnan kautta. Osallisuus ilmenee yhteisössä, kun henkilöllä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisössä, sekä kokee jäsenten arvostuksen, tasavertaisuuden ja luottamuksen. Osallisuutta voidaan määritellä kolmella eri ulottuvuudella tai edellytyksellä, kuten riittävään toimeentuloon, yhteisöön kuulumiseen ja vaikuttamiseen sekä toiminalliseen osallisuuteen. Silloin, kun mahdollisuudet ja oikeudet toteutuvat sekä kansalaisten välillä olisi keskinäistä vastavuoroisuutta, voidaan puhua yhteiskunnallisen tason osallisuudesta. Toimenpiteet, joilla pystytään vahvistamaan kansalaisten osallistumista ja osallisuutta yhteiskunnassa ovat politiikka tasolla tapahtuvaa osallisuutta. (THL 2019b.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa yksi tärkeimmistä yhteisölliseen toimintaan osallistumisen muodoista on juuri palkkatyö, koska työllä sekä ammatilla on tapana

määritellä henkilön identiteettiä, asemaa sekä hänen paikkaansa yhteiskunnassa. Mikäli henkilö jää ulos työmaailmasta, se rajaa hänen normaalit siteensä pois työyhteisöstä ja tältä osin yhteiskuntaan. Ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen negatiivisesti voi vaikuttaa, jos hän jää pitkäksi aikaa pois työelämän ulkopuolelle, tästä syystä voi syntyä esimerkiksi sosiaalista syrjäytymistä. (THL 2019a.)

Usein osallisuutta voidaan määrittää osallisuuden portaiden kautta. Osallisuuden heikoin muoto on osallistumattomuus, tällöin aikuiset ovat vastuussa päättämisestä ja toiminta tapahtuu usein ilman nuoria. Osallisuus voidaan myös toteuttaa näennäisesti eli aikuiset kysyvät lasten mielipiteen, mutta eivät sitä todellisuudessa huomioi. Osallisuus voidaan toteuttaa myös valikoiden, jolloin aikuiset päättävä mihin lasten on mahdollista osallistua tai kertoa mielipiteensä. Osallisuutta voidaan toteuttaa myös tuetusti eli lapsilla on mahdollisuus osallistua ja aikuinen tarjoaa tuen osallistumiseen, mutta aikuinen säilyttää silti asemansa auktoriteettina. Osallisuuden todellisessa toteutumisessa aikuiset ja nuoret tekevät yhteistyötä ja ovat tasavertaisia. Osallisuus voidaan toteuttaa myös kannustetusti, jolloin lapsille annetaan koulutusta ja työkaluja osallisuutensa toteuttamiseen. (Nuorisoseurat 2020.)

Osallistaminen tarkoittaa sitä, että hallinto pyrkii lisäämään kansalaisten osallistumista ja osallisuutta. Osallistaminen on lähikäsite osallisuudelle. Osallistamisella tarkoitetaan henkilön aktivointia ja osalliseksi tekemistä. Ihmisten elämässä vallitsevat tilanteet ja elämänvaiheet vaikuttavat siihen, kuinka paljon ihminen pystyy osallistumaan tai olla osallistumatta. (Lindholm 2015, 57.)

Kuten sosiaalialalla tehtävälle työlle on ominaista, osallisuus on tässäkin opinnäytetyössä suuressa osassa. Osallisuus on läsnä Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutuksessa ja muussakin toiminnassa. Osallisuuden kokemukset nousivat esille opinnäytetyötä varten kerätystä haastatteluaineistosta ja sosiaalinen näkökulma, ja sitä kautta osallisuus, on esillä myös tuloksissa. Tämän opinnäytetyön tavoite ei kuitenkaan ollut kartoittaa vertaisohjaajien osallisuuden kokemuksia, vaan kokemuksia vertaisohjaajakoulutuksesta, vertaisohjaajan roolista, vertaisohjaajan työstä ja vertaisohjaajan roolin, koulutuksen ja työn kehittämisestä. Tämän takia osallisuudelle ei anneta kovin suurta osaa myöskään viitekehityksessä.

5.5 Nuorten Kotkien Leirit

Leiritoimintaa järjestetään kaikilla Nuorten Kotkien toiminnan tasoilla. Leirit järjestetään koulujen loma-aikoina ja ovat pituudeltaan vaihtelevia. Jotkin piirit järjestävät myös päiväleirejä, joiden väliset yöt vietetään kotona. Nuorten Kotkien keskusliitto järjestää pääsääntöisesti viiden vuoden välein suuren kansainvälisen leirin. (Nuorten Kotkien Keskusliitto 2020.)

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. järjestää noin 13-14 leiriä vuodessa. Suuri osa näistä leireistä järjestetään kesäisin. Toiminta leireillä painottuu seikkailu- ja luontotoimintaan, ja leirien ohjelma sisältää tämän mukaisia aktiviteetteja. Näitä ovat muun muassa ovat kiipeily, kalastus, melonta, uiminen ja laavuretket. Lisäksi leirit voivat olla kansainvälisiä, jolloin osallistujat pääsevät sitomaan sosiaalisia suhteita sisarjärjestöjen jäsenien kanssa. (Katajamäki 2020.)

Leirit ovat vertaisohjaajien pääsääntöinen toimintaympäristö. Kuten aiemmin vertaisohjaajakoulutusta käsittelevässä kappaleessa kerrottiin, leireillä tehtävä työ kuuluu osaksi vertaisohjaajien koulutusta.

6 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tavoitteena on tuoda esille kokemusten pohjalta se vastaako Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutuksen sisältö koulutukseen osallistuneiden mielestä todellista leirityötä. Samalla selvitetään sitä, onko koulutuksen käyneillä kehitysehdotuksia koulutukseen. Tutkimusongelmamme on vahvasti sidoksissa opinnäytetyön tavoitteeseen.

Henkilökohtaisena tavoitteena oli tutustua opinnäytetyön tekemisen ja saada käsitys laadullisesta tutkimuksesta. Lisäksi halutaan tuottaa yhteistyökumppanille, Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:lle hyödyllistä ja laadukasta materiaalia. Opinnäytetyöstä saatua materiaalia voidaan hyödyntää koulutustoiminnan kehittämisen tukena

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelma on seuraava: Antaako vertaisohjaajakoulutus koulutuksen käyneiden ja koulutettavien kokemuksen mukaan riittävät valmiudet leirityöhön ensimmäisen vuoden koulutuksen siirtymävaiheessa? Tutkimuskysymys voidaan muotoilla

seuraavasti: Vastaako Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutus ensimmäisen vuoden vertaisohjaajan vapaaehtoistyössä koettuja haasteita? Toisijaisena tutkimusongelmana on kehitysehdotusten kerääminen ja tulosten pohjalta kehitysehdotuksen tuominen esiin. Kehitysehdotus voidaan muotoilla seuraavasti: Miten koulutus voitaisiin järjestää uudella tavalla tai miten sitä voitaisiin kehittää?

Opinnäytetyön edetessä, ja haastattelujen toteuttamisen jälkeen, selventyi se, että tutkimusongelman rajausta oli ollut liian tiukka. Painopiste siirtyi ensimmäisen vuoden vertaisohjaajan roolista vertaisohjaajan rooliin kokonaisuudessaan. Tähän vaikutti pääasiallisesti kaksi asiaa. Ensinnäkin haastatellut olivat kaikki joko suorittaneet vertaisohjaajakoulutuksen kokonaisuudessaan, tai olivat sen loppuvaiheessa. Tällöin painopistettä oli luonnollista siirtää pois hyvin tarkasta rajauksesta yleisluontoisempaa kohti. Tämä ei kuitenkaan vienyt painopistettä pois tutkimusongelman keskeisimmästä painopisteestä, eli vertaisohjaajakoulutuksen käyneiden kokemuksista vertaisohjaajan rooliin liittyen. Toiseksi teemahaastattelun teemojen muodostaminen koskemaan vain ensimmäisen vuoden vertaisohjaajan roolia, koettiin ohjailevan haastateltavia liikaa. Teemat olisivat siis olleet liian kysymyksenomaisia.

7 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Opinnäytettä varten haasteltiin kuutta henkilöä, jotka ovat käyneet läpi tai osallistuvat tällä hetkellä Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutukseen ja ovat yli 15-vuotiaita. Rajoittavana tekijänä on kuitenkin se, että haastateltavien on ollut käytävä vähintään vuoden ajan koulutusohjelmaa ja täten osallistuneen leiritoimintaan vertaisohjaajana. Haastattelut pidettiin yksittäisinä haastatteluina, jotka äänitettiin. Yksi haastatelluista oli alaikäinen, joten hänen huoltajansa suostumus tutkimukseen osallistumiseen tarvittiin. Haastatteluryhmää rajattiin niin, että haastateltavat ovat yli 15-vuotiaita. Tämä rajausta tehtiin pääasiallisesti kahdesta syystä. Yli 15-vuotiailla vertaisohjaajilla oli karttunut jo jonkin verran kokemusta leireillä tehtävästä vertaisohjaajan työstä. Haastattelut toteutettiin anonymieinä. Haastateltavat valikoitiin satunnaisotannalla kriteerit täyttävästä ehdokaspoolista. Yhteistyökumppani toimitti opinnäytetyötä varten listan vuodesta 2015 lähtien vertaisohjaajakoulutukseen osallistuneista henkilöistä, tästä listasta yhteistyökumppani rajasi pois koulutuksen pitäjät sekä koulutuksesta pois tippuneet henkilöt. Lopulliseksi listan kooksi jäi 31

henkilöä ja näistä valittiin kuusi henkilöä satunnaisotannalla. Osa haastateltavista oli jo ohjaajan työtä jonkin aikaa tehneitä, sillä vertaisohjaajakoulutusta on järjestetty jo pitkän aikaa.

7.1 Menetelmät

Tutkimuksemme tiedonkeruun menetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Valikoituminen tapahtui osin ohjaavan opettajan suosituksesta, mutta myös meidän kokemuksestamme, että teemahaastattelu on todennäköisesti tarpeeksi rento ja avoin tapa kerätä tietoa aiheestamme. Rentoudella tässä tapauksessa viitataan siihen, että struktuuria ei teemahaastattelussa ole ennalta määrätty, vaan se antaa valittujen teemojen puitteissa vapauden haastateltavalle itselleen valita vastaustensa laajuuden ja syvyyden. Haastateltavia oli loppujen lopuksi kuusi. Koettiin, että kuusi haastateltavaa tarjosi tarpeeksi kattavan aineiston, jota käsitellä. Kuuden haastattelun pitäminen oli aikataulullisesti sopiva määrältään.

Teemahaastatteluissa tarkoituksena on keskittyä ennalta asetettuihin aihealueisiin, eli teemoihin. Teemahaastattelulle tyypillistä on strukturoidun rungon puuttuminen, eli tarkkoja kysymyksiä ei ole ja käsiteltävät aiheet eivät ole tarkassa järjestyksessä. Haastattelijan tehtävä on varmistaa, että kaikki teemat tulevat käsitellyiksi. Teemojen käsittelyn laajuus on riippuvaista haastateltavasta itsestään, ja täten käsittelyn laajuus vaihtelee haastateltavien välillä. (Eskola & Suoranta 2014, 87.) Etuna teemahaastattelussa on mahdollisuus tarkentavilla kysymyksillä hankkia syventävää tietoa käsiteltävistä teemoista. Haastateltavalle voidaan esittää tarkentavia kysymyksiä tarpeen mukaan jo saatuihin vastauksiin perustuen. Teemahaastattelulle on ominaista, että ihmisten omat tulkinnat ja asioille antamat merkitykset korostuvat. Haastatteluun valittavat teemat ovat riippuvaisia ja sidoksissa tutkittavasta asiasta ennalta tiedettyyn, eli viitekehykseen. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 66.)

Teemahaastattelurunkomme keskittyi seuraaviin neljään teemaan: Vertaisohjaajakoulutus ja siellä opittu, leireillä tehty työ, koulutuksen antamat valmiudet leirityöhön, sekä toivottu koulutuksen sisältö. Teemat valikoitiin aihealueiden yhteen limitymän ja niiden antaman vapauden kannalta. Ensimmäiset kaksi teemaa antavat haastateltavalle mahdollisuuden reflektoida vertaisohjaajakoulutuksessa opittua ja leirillä tehtyä työtä. Seuraava teema tekee mahdolliseksi pohdinnan vertaisohjaajakoulutuksen ja käytännön leirityön yhdistymisestä. Viimeinen teema tuo haastateltavalle mahdollisuuden tehdä tulevaisuuteen ja kehittämisen mahdollisuuteen

perustuvaa ajattelua, niin laajemmalla järjestöä hyödyttävällä, kuin henkilökohtaisella skaalalla.

Haastattelutilanteiden alussa käytettiin 15 minuuttia aikaa opinnäytetyötä koskevien asioiden, haastateltavan oikeuksien, teemahaastattelun erityispiirteiden ja haastattelun kulun läpikäymiseen. Edellä mainitut asiat käytiin myös läpi saatekirjeessä ja suostumusluvassa. Itse teemahaastattelua varten oli varattu 30min, mutta tämä ei ollut tiukka aikaraja ja sen sai ylittää. Teemahaastattelun jälkeen käytettiin vielä 15 minuuttia haastattelun aikana nousseiden kysymysten läpikäymiseen ja yleisesti haastatteluun osallistumisen purkamiseen. Samalla kartoitettiin myös, olisivatko haastateltavat kiinnostuneita antamaan palautetta haastattelusta.

7.2 Aineiston analyysi

Aineiston analysointiin käytettiin kahden menetelmän yhdistelmää. Teemahaastattelu antaa helpon ja tehokkaan tavan järjestellä aineistoa teemoittelun kautta, sillä teemahaastattelurungosta saadaan valmiit teemat ja ainakin osa niistä voidaan yhdistää tyyppien alle. Teemoittelun vaaran on kuitenkin se, että aineistoa järjestellään ja kuvaillaan, muttei oikeasti tehdä kovin syvällistä analyysia. Tätä varten toiseksi menetelmäksi valikoitui tyypittely, sillä tyypittely saa tukea teemoittelusta. Teemoista voi olla helppoa muodostaa tyyppejä.

Käytettäessä teemoittelua, muodostetaan teemoja aineiston pohjalta. Aineistosta etsitään yhteneviä tai erottavia asioita. Teemoittelu on hyvä tapa analysoida ja käsitellä teemahaastatteluista saatua aineistoa. Teemahaastattelussa teemat ovat kaikille samat, joten myös teemojen löytäminen on tällöin helppoa. Teemahaastattelusta saatujen teemojen heikkous on se, että eri teemojen käsittelyn laajuus vaihtelee haastattelujen välillä. Teemoittelun vahvuuksiin kuuluu se, että haastatteluista saatu aineisto voidaan jakaa litteroinnin jälkeen teemoittain. Teemoja voi myös muodostaa kvantifioiden, eli laskemalla teemojen esiintyvyyksiä aineistossa. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.)

Aineiston analyysimenetelmänä tyypittely perustuu asioiden kokoamiseen aineistosta ja tyyppeihin tiivistämiseen. Tällöin voidaan etsiä aineistosta tietyn tyyppisiä vastauksia. Tyyppejä voidaan löytää aineistosta kvantifioimalla tai ensivaikutelmien ja tarkemman aineiston läpikäynnin avulla. Tyypittelyn voidaan ajatella menevän askelta pidemmälle analyysissa teemoitteluun verrattuna. Teemoittelun heikkoutena

tyypittelyyn verrattuna on se, että teemoittelu voi jäädä vain aineistoa kuvailevaksi, eikä täten sisällä aineiston analyysia. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.)

Teemoista voidaan rakentaa tyyppejä yhdistelemällä samankaltaisia teemoja tyypeiksi. Analyysi voidaan tällöin myös toteuttaa yksityisestä yleiseen-menetelmällä. Tällöin aineiston analyysi aloitetaan käsittelemällä tyyppejä ja etenemällä typ-
pien käsittelystä syvempään, teemojen, käsittelyyn. (Puusniekka & Saaranen-Kauppi-
nen 2006.)

8 Eettisyys ja luotettavuus

Alaikäisiä tutkittaessa tai heidän osallistuessaan tutkimukseen on otettava huomi-
oon tiettyjä erityispiirteitä. Ensinnäkin kaikki tutkimusta koskeva tieto täytyy esittää
lapselle ymmärrettävällä tavalla. Yleisesti ottaen alaikäisten osallistumiseen pitää
saada suostumus alaikäisen huoltajilta. Jos alaikäinen on kuitenkin täyttänyt 15
vuotta, riittää vanhempien informointi osallistumisesta. Huoltajien suostumusvaati-
muksesta huolimatta, tutkimukseen osallistuvan alaikäisen täytyy myös antaa oma
suostumuksensa osallistumisesta. Alaikäisen oma suostumus ja tutkimukseen osallis-
tumisen vapaaehtoisuus ja siitä kieltäytymistä, eli itsemääräämisoikeutta on kunnioi-
tettava aina. Jos tutkimukseen osallistuminen ei ole alaikäisen tutkittavan edun ja
tahdon mukaista, on tutkijan keskeytettävä tämän alaikäisen osallistuminen tutki-
mukseen. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistietei-
den eettinen ennakkoarviointi Suomessa 2019.)

Etiikan kannalta nuoria tutkittaessa kohdataan omanlaisiaan haasteita. Suurimpana
haasteena voi olla lainsäädäntö, tässä tapauksessa lastensuojelulaki. Lastensuojelu-
laki antaa kaikille oikeuden tehdä lastensuojeluilmoitus, jos salassapitosäännökset ei-
vät toisin määrää. Tutkijalla voi tosin olla salassapitovelvollisuus. Lapsi voi lisäksi
kieltää tekemästä lastensuojeluilmoitusta. Näistä seikoista huolimatta tutkija ei saisi
syyllistyä pelastustoimen laiminlyöntiin, eli jättää ilmoittamatta hengenvaaraa tai
muuta vastaavaa vakavaa terveyden vaaraa ja tutkijan on hankittava tällaisessa tilan-
teessa ulkoista apua. Tutkijalle olisi kuitenkin ensisijaista, että luottamuksellisuus ja
tutkijan roolissa pysyminen eivät vaarannu. (Laukkanen, Pekkarinen & Vil-
milä 2018, 79-80.)

Lyhyenkin vuorovaikutuksen aikana esille saattaa nousta asioita, jotka vaativat tutkijalta toimenpiteitä. Eettisesti toimiva tutkija kuitenkin pohtii näitä asioita etukäteen ja valmistautuu niiden varalle. Lisäksi haastatteluiden aikana voi nousta esille voimakkaita tunteita esille nostattavia tilanteita. Niihin on hyvä valmistautua. Tutkijan on myös vaalittava omaa jaksamistaan. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 85-86.)

Onneksi tutkimuksessa ja eritoten haastatteluiden aikana ei tullut vastaan tilanteita, joissa meillä olisi tutkijoina ilmoitusvelvollisuus tai joutuisimme pohtimaan luottamuksellisuuteen ja salassapitoon liittyviä asioita. Kuitenkin tunnistimme tämän mahdollisuuden, sillä tutkimuksemme keskittyy nuorten kokemuksiin. Tällaisessa subjektiivisuuteen nojaavassa tutkimuksessa on aina mahdollisuus siihen, että jotain vakaakin koettua nousee esille. Myös mahdollisuus voimakkaiden tunteiden kokemiseen oli olemassa. Otettiin myös huomioon se, että tutkimukseen osallistuvat haastateltavat voivat olla alaikäisiä, mutta rajauksen mukaisesti eivät alle 15-vuotiaita. Rajausten suhteen tehtiin puhtaasti eettisten periaatteiden ja tutkimuksen sujuvuuden kannalta. Lisäksi 15-vuotta täyttänyt vertaisohjaaja oli usein miten ehtinyt toimia vertaisohjaaja leirillä, ja pystyi tällöin kuvailemaan kokemuksiaan. Tutkimukseen osallistuneiden alaikäisten ollessa 15-vuotiaita tai yli, riitti huoltajien informointi tutkimukseen osallistumisesta. Suostumuslomakkeessa ja saatekirjeessä tuotiin esille opinnäytteen tarkoitus, yhteistyö Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n kanssa, anonymiteetti ja haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuus, sekä myös teemahaastattelun runko. Haastateltavien kanssa käytiin myös teemahaastattelun erityispiirteet läpi niin saatekirjeessä, kuin ennen haastatteluakin. Kummatkin Raito ja Saariokari olivat läsnä jokaisessa haastattelussa, ja yrittivät mahdollisuuden mukaan vaihdella haastattelun vetovastuuta.

Teemahaastattelu valikoitiin menetelmäksi osittain sen takia, että sen koettiin olevan tarpeeksi vapaamuotoinen. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastateltava ei johdatella kysymyksillä vastausten luo. Tällöin opinnäytettä tekevät eivät voi vaikuttaa saatuihin vastauksiin, vaan ne perustuvat puhtaasti haastattelun omiin kokemuksiin. Teemat yritettiin muotoilla niin yleisluontoisiksi kuin mahdollista ja niiden oli tarkoitus vain virittää ajattelemaan omia kokemuksia ja tehtyjä asioita.

Ennen jokaista haastattelua käytiin haastateltavan kanssa läpi suostumuslomakkeessa ja saatekirjeessä esille tuotuja asioita ja painotettiin vapaaehtoisuutta. Jokaiselle haastateltavalle kerrottiin useamman kerran, että he voivat missä vaiheessa vain keskeyttää tai peruuttaa haastattelun tai pyytää ettei heidän haastattelustaan

kerääntynyttä materiaalia käytetä opinnäytteessä. Suostumukset kerättiin ennen haastatteluun osallistumista. Eräs haastatelluista oli alaikäinen, joten myös hänen huoltajaansa informoitiin haastatteluun osallistumisesta. Kyseiselle huoltajalle toimitettiin myös sama saatekirje ja suostumuslomake, kuin alaikäiselle osallistujallekin.

Luotettavuutta heikentäviä tekijöitä opinnäytetyössä on muutamia. Ensimmäisenä ja tärkeimpänä on Raiton työasema, sekä pitkä historia yhteistyökumppanin toiminnassa. Raito on käynyt läpi yhteistyökumppanin järjestämän vertaisohjaajakoulutuksen useita vuosia sitten. Lisäksi kaikki haastatellut ovat Raitolle tuttuja ja osa heistä on hänen hyviä ystäviään. Tätä varten päädyttiin valikoimaan haastateltavat satunnaisotannalla vuodesta 2015 eteenpäin vertaisohjaajakoulutustoimintaan osallistuneiden joukosta. Tästä huolimatta oli vääjäämätöntä, että Raito tuntee ainakin osan haastateltavista. Satunnaisotannalla pystyttiin kuitenkin välttämään haastateltavien valikointi käsin. Listan mahdollisista osallistujista toimitti yhteistyökumppani. Ainoaksi rajaukseksi asetettiin, että kandidaatit ovat 15-vuotiaita tai vanhempia. Tällä voi olla luotettavuutta heikentäviä vaikutuksia. Toisaalta haastatellut saattoivat kokea haastattelutilanteet kutsuvammiksi ja turvallisemmiksi juuri tästä syystä. Raito pyrkii objektiivisuuteen ja erottaa oman vapaaehtoistoimijan ja työntekijän roolinsa opinnäytteen tekijän roolista. Raito ei ole toiminut kouluttajan roolissa, vaan on työskennellyt Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n kerhotoiminnassa. Saariokarin osallisuus tutkimukseen antaa myös ulkopuolisen näkökulman ja auttaa pitämään objektiivisen otteen opinnäytteessä.

9 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöprosessi on kantautunut läpi opintojen. Ajatus koulutustoiminnan kokemusten kartoittamisesta syntyi jo opintojen alkuvaiheessa, mutta realisoitui vasta opinnäytteen tullessa ajankohtaiseksi. Alustavia keskusteluja yhteistyökumppanin kanssa oli käyty jo pidemmän aikaa. Itse opinnäytetyö alkoi aiheanalyysin tekemisellä, joka selkeytti opinnäytetyön muotoa ja suuntaa opinnäytteen tekijöille. Suunnitelmavaihetta hidasti ja vaikeutti huomattavasti sen hetkinen koronaviruspandemia. Vaikka todellinen vaikutus opinnäytetyön suunnitteluun ja suunnitelman toteutukseen jäi melko pieneksi, vaikeutti kirjastojen sulkeutuminen teoreettisen viitekehysten muodostamista. Viitekehys saatiin kasaan käyttäen pääasiallisesti verkkolähteitä.

Suunnitelmaseminaarin oltua hyväksytty, saatiin itse toteutusvaihe käyntiin. Toteutusvaihe alkoi tutkimusluvan hakemisella ja opinnäytetyösopimuksen laatimisella. Tutkimuslupaprosessi oli onneksi joutuisa, kuten järjestökentälle on usein tyydyttävää. Tutkimusluvan saamisen jälkeen, pyydettiin yhteistyökumppanilta lista rajaukset täyttävistä haastattelukandidaateista. Haastattelukandidaatteja löytyi 31, joista valittiin satunnaisotannalla kuusi. Satunnaisotanta saatiin aikaiseksi Microsoft Excel ohjelman analyysityökaluilla.

Haastattelukandidaatteja otettiin alun perin satunnaisotannalla kuusi kappaletta. Alkuperäisestä kuudesta kaksi ei halunnut osallistua haastatteluihin. Tämän lisäksi kahta kandidaattia ei saatu kiinni. Täten tehtiin uusi otanta, jonka koko oli neljä haastattelukandidaattia. Näistä neljästä saatiin kiinni kaikki ja jokainen heistä suostui osallistumaan haastatteluun. Samaan aikaan alkuperäisestä otannasta vastasi eräs tavoitelluista, muttei kiinnisaaduista kandidaateista ja kertoi olevansa kiinnostunut haastatteluun osallistumisesta. Valitettavasti tässä vaiheessa myöhemmän otannan kandidaattien kanssa oli sovittu jo haastatteluajankohdat, joten alkuperäisotannan kiinnostuneen henkilön kanssa sovittiin varalla olost. Onneksi hän suostui olemaan varalla, sillä eräs haastatteluista peruuntui sairastumisen vuoksi. Haastatteluja pidettiin yhteensä kuusi, vaikka kandidaatteja valittiin loppujen lopuksi yhdeksän. Haastattelut järjestettiin viikkojen 20 ja 21 aikana. Jokaista haastattelua varten varattiin tunti aikaa. Itse haastattelun kesto oli kuitenkin enimmillään 30 minuuttia. Tämä raja asetettiin teemahaastattelurungon lyhyen luonteen vuoksi. Koettiin, että 30 minuuttia riittää jokaisen teeman käsittelyyn, ja pidempi haastattelu olisi voinut laskea kiinnostusta haastattelua kohtaan. Loppujen lopuksi, vain yksi haastattelu kesti 30 minuuttia, ja muut haastattelut olivat kestoiltaan noin 15 minuuttia tai alle. Haastattelua ennen käytiin haastateltavien kanssa läpi haastatteluun liittyviä perusasioita ja annettiin heille mahdollisuus esittää kysymyksiä haastatteluun tai opinnäytteen liittyen. Läpikäytäviä asioita olivat esimerkiksi anonymiteetti ja sen kunnioitus, aikarajoitteet ja teemahaastattelu menetelmänä, sekä vapaaehtoisuus. Myös haastattelun jälkeen annettiin mahdollisuus esittää kysymyksiä ja tiedusteltiin, olisiko haastateltava kiinnostunut antamaan lyhyen palautteen haastattelusta.

Ensimmäisenä haastattelupäivänä pidettiin yksi haastattelu, toisena kaksi, kolmantena kaksi ja viimeisenä yksi. Erästä haastatteluista jouduttiin siirtämään useamman kerran haastatteluun osallistuvan henkilön sairastumisen vuoksi. Loppujen lopuksi tämä henkilö päätti, että on parempi, jos etsimme hänen tilalleen uuden

haastateltavan. Onneksi haastatellut pääsääntöisesti vastasivat nopeasti, noin parin päivän aikana, jolleivat jo tavoittelupäivänä. Haastatteluja varten opinnäytetyöpari kokoontui yhteen ja piti haastattelut yhdessä. Tästä huolimatta toinen haastatteli-joista oli haastattelua johtava ja toinen enemmänkin havainnoija ja kuuntelija. Tämän koettiin antavan mahdollisuuden aineiston alustavaan analysointiin ja pohdintaan jo haastattelujen aikana. Haastattelut toteutettiin Zoom verkkokonferenssipalvelun avulla, osittain, koska Zoom antoi mahdollisuuden tallentaa haastattelut soveluksen sisällä. Opinnäytetyötä tekevä työpari koki, että vallitsevan pandemiatilanteen vuoksi, on parempi pitää haastattelut etänä terveydellisten syiden vuoksi. Verkossa tapahtuvat haastattelut sujuivat ilman suurempia teknisiä haasteita. Haastateltavia tuettiin tarpeen vaatiessa Zoomin käyttöönotossa. Myös suostumukset kerättiin sähköisinä skannausten tai kuvien muodossa.

Haastattelut litteroitiin viikkojen 20 ja 21 aikana. Tekstisivuja litteroinnista kerääntyi noin 16. Litterointi oli prosessina melko työläs, muttei ylitsepääsemätön. Vaikeuksia tuotti lähinnä kokemattomuus litteroinnin saralta. Litteroinnin apuna käytettiin VLC mediatoistinta ilmaisuuden ja helppokäyttöisyyden vuoksi. Litteroinnit kirjoitettiin Word tekstinkäsittelyohjelmalla. Valmiista litteroinneista alettiin etsiä teemahaastattelurungon mukaisia osia ja ne koottiin yhteen tekstidokumenttiin. Jo haastatteluja tehtäessä huomattiin, että teemojen välille nousi limittyneisyyttä ja vuoropuhelua. Näiden vuoropuheluiden kautta voitiin muodostaa myös uusia teemoja käsiteltäväksi. Litteroinnin jälkeen siirryttiin aineiston analyysiin. Analyysin menetelmiksi oli jo aiemmin määritetty teemoittelu ja tyypittely. Aluksi aineistoista koottiin haastattelun teemoihin annetut vastaukset ja niistä tehtiin tyypit. Seuraavaksi etsittiin aineistoista haastattelun teemojen ulkopuolisia yhteneväisyyksiä ja muita merkittävältä vaikuttavia huomioita. Näiden tyyppien sisältä pystyttiin muodostamaan analyysin metodiikan mukaisia teemoja. Teemojen muodostamisen pohjalta luotiin vielä uudet, lopulliset, tyypit. Nämä lopulliset tyypit eivät kuitenkaan olleet haastattelurungon tyyppejä. Nämä tyypit olivat: kokemukset koulutuksesta, kokemukset vertaisohjaajan roolista ja työstä, sekä kokemukset koulutuksen kehittämisestä. Tyypien käsittelyn kautta pystyttiin muodostamaan kuva siitä, miten vertaisohjaajakoulutustoiminta on koettu. Näin saatiin koottua kasaan opinnäytteen tuloksia. Viitekehysten täydennyksiä varten jouduttiin vielä haastattelemaan yhteistyökumppanin toiminnanjohtajaa. Tällöin saatiin aikaiseksi täydennetty kuvaus Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n toiminnasta ja saatiin saatettua loppuun toimintaympäristön

kuvaus. Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. ei syystä tai toisesta ollut kertonut sivuillaan tai muissa materiaaleissaan toiminnastaan.

10 Tulokset

10.1 Kokemukset vertaisohjaajakoulutuksesta

Koulutus itsessään koettiin hyväksi järjestelmäksi, mutta myös hyvin teoriapainotteiseksi. Itse vertaisohjaajakoulutusjärjestelmä ja koulutusympäristö koettiin voimakkaasti uuden oppimista tukevaksi. Kokemusta liiallisesta teoriapainotteisuudesta kuitenkin tasoitti se, että haastatellut kokivat erilaisten leikkien ja aktiviteettien ohjaamisharjoittelut koulutusryhmän sisällä hyviksi ja paineettomiksi tavoiksi tuoda lisäarvoa teorian vierelle. Koulutuksen koettiin kuitenkin olevan liian teoriapainotteista ja koulutukseen toivottiin tuotavan lisää käytäntöä ja leirillä tehtävien töiden opettelua. Koulutuksen teoriaosuudet koettiin myös hieman vajavaisiksi ja haastatellut nostivat esille halun saada erikoistuneempaa tietoa. Tätä perusteltiin leirityön vaihtelevalla laadulla ja ohjattavien lasten välisillä eroilla.

H5: "Olis hyvä, jos aa siel käsiteltäis myös sellasii, niiku et miten toimii, jos jollai lapsel on jotai erityivaa. Niiku onks ne erityisvaatimukset? Nii sit se vois auttaa vaik jos siel leiril oikeesti on niit, koska on ollu pari kertaa semmone tilanne, että on ollu sellanen lapsi ja sit, koska moni noist ohjaajist ei oo niinku, niil ei oo mitää kokemust sellasista."

Lisäksi esille nousi huoli siitä, että vertaisohjaajakoulutus ei välttämättä anna tarvittavia valmiuksia kohdata eritoten ensimmäisten vertaisohjaajan roolissa tehtävien leirien vaativuutta tai kuormittavuutta.

H5: "Koulutukses ei just tehä hirveesti niiku niit käytännön asioita niin, ja sit se et sitku ne menee niille niitten ekoille vertsuleireille, nii sittte ää se voi olla, tai jos ne ei hirveesti oo niit töitä tehny nii sit se voi olla semm, no ei nyt shokki mut ne ei välttämät oo tajunnu et kuin paljon energiaa se saattaa viedä."

Koulutus koettiin mielekkääksi eritoten vahvan sosiaalisen näkökulman vuoksi ja johti haastateltujen mielestä vahvoihin ryhmäytymisen

kokemuksiin. Vertaisohjaajakoulutusryhmissä koettiin vallitsevan hyvä ja vahva ryhmähenki. Koulutusryhmien koettiin tuoneen myös vertaistuen mahdollisuutta tulevaan leireillä tehtävään vertaisohjaajan työhön.

H2: “Siel vertaisohjaaja koulutukseen ei ollut yksin, vaan siel oli monta muuta saman ikäistä eri ikäistä ihmistä sun kanssa oppimassa niitä samoja asioita ja yhdessä opitte ja pystytte tukee toisianne ja sitte siel oli vähän vanhempia aikuisia, jotka sitte niitä opetti vielä eteenpäin”

Vertaisohjaajakoulutuksen koettiin tukevan positiivisen yleisen elämänasenteen kehittymistä ja vahvistumista. Erääksi vahvuudeksi vertaisohjaajakoulutustoiminnasta koettiin se, että opittua voi soveltaa myös vertaisohjaajaroolin ulkopuolella. Lisäksi koulutuksen koettiin myös mahdollisesti auttavan tulevaisuuden työllistymisessä tai jopa vaikuttavan siihen suoraan.

H6: “Et mul on ollut tost koulutuksesta hyötty myöhemminkin et mä oo tavallaan sen kautta saanu työn, mis työskennellään lasten parissa et kyl sillee pidän sitä fiksuna päätöksenä et oon tohon hakeutunut joskus.”

10.2 Kokemukset vertaisohjaajan roolista ja työstä

Vertaisohjaajan roolista korostettiin eritoten oma-aloitteisuuden tärkeyttä. Kaikki toiminta leireillä ei ole strukturoitua tai etukäteen suunniteltua, vaan hetkessä tapahtuvaa. Myös vastuun kantamista omasta tekemisestä ja aloitteellisuudesta korostettiin. Haastatteluista nousi esille vertaisohjaajan roolia erityisesti tukeva elementti. Tämä elementti on työn vapaaehtoisuuden luonteen korostuminen, eli ketään ei pakoteta tekemään sellaista työtä, mitä ei halua tehdä. Näiden lisäksi eräs haastatteluista toi esille kokemuksen siitä, että vertaisohjaajan roolissa tehtävä vapaaehtoinen työ ei välttämättä tunnu työltä. Vertaisohjaajana toimiminen koettiin enimmäkseen lapsille pidettävien toimintojen ja aktiviteettien ohjaamiseen keskittyvänä työnä. Vertaisohjaajana tehtävä työ tunnettiin palkitsevaksi eritoten, jos on saanut jakaa uutta tietoa tai opettaa uusia taitoja ohjattaville lapsille.

H2: “Et yleensäkin parasta on niinku nähdä se että lapset tekee just jotain, ku mä ite tykkään käsitöitä tehdä, ni et se on tehnyt jotain käsitöitä ja sit se vie sitä innokkaasti niinku et näyttelee et se on onnistunut jossain ja et niinku että on jotain pystynyt opettamaan jollekin, ettei

olla nyt vaan katsottu kun lapset leikkii vaan, et mä oon oppinut , nekin on saanut jotain kivaa muistoa leiristä ja sit se vie sen sinne kotiin ja kertoo äitille ja et se on ns. se pääpointti mitä me tehdään leireillä on se että lapset viihtyisi ja ne oppis uutta ja sais uusia kavereita. Se on niinku mulle ainakin se mitä mä oon ite kokenut et miks mä käyn leireillä tai oon ohjaajana leireillä tai ylipäättään pienenä kävin ite leireillä”

Vertaisohjaajan roolista ja työstä nousi esille myös huolestuttava piirre ja kokemus. Vertaisohjaajien työnjako koettiin hyvin vaihtelevaksi ja joissain tapauksissa epäoikeudenmukaiseksi. Erään haastateltavan mukaan jopa ohjaajat saattavat säilyttää tehtäviä vertaisohjaajille. Toisen haastatellun kokemus oli, että työt jakautuvat epätasaisesti nimenomaan vertaisohjaajien kesken.

H4: ”Mäkin oon tehny siel kohtuullisen paljon töitä, mut aina välillä se on vähän epätasapainoisempaa. Et jotkut vanhemmat tyypit siel saattaa antaa nuoremmille vähän enemmän työtä, joka on, et joskus se on vähän epätasapainoisempaa, kuin sen ehkä pitäisi olla.”

H5: ”Koska osa tekee kai, niinku tosi paljon niit töitä, mut sit osa taas ei tee ollenkaan. Ja tai sit ne tekee vaan ne helpoimmat työt ja sekään ei oo hyvä juttu.”

10.3 Kokemukset kehittämisestä

Koulutuksen kehittämisestä nousi esille toistuvasti samankaltaisia teemoja. Ensinnäkin koulutukseen toivottiin tuotavan lisää käytännön harjoittelua leirillä tehtäviä töitä varten.

H4: ”Mulle tuli ihan tost öö toiveet koulutuksen sisällöstä leirityötä ajatellen ainaki se mieleen, et, et olis kiva jos niil, niis koulutuksissa ois enemmän käytännöllistä niiku harjoittelua.”

Toive käytännönläheisestä koulutustavasta tai liiallisesta teoriapainotteisuudesta nousi esille melkein jokaisessa haastattelussa. Toiseksi esille tuotiin halu oppia myös erikoistuneempaa tietoa esimerkiksi siitä, miten toimia haastavien lasten kanssa tai yleisesti normaalista poikkeavista tilanteissa.

Kolmanneksi toivottiin koulutuksen modernisointia tuomalla esimerkiksi videokuvamateriaalia toiminnasta mukaan koulutukseen. Eräs haastateltavista esitti myös idean siitä, että vertaisohjaajakoulutuksissa voisi olla vierailevia kouluttajia. Eritoten tämä toive kohdentui niin, että joku tuore ohjaaja voisi tulla kertomaan omista kokemuksistaan leirityöhön liittyen.

10.4 Palaute haastatteluista

Haastatteluun osallistuneilta kerättiin palautetta sähköpostitse haastatteluun osallistumisen jälkeen. Palautteen antaminen oli vapaaehtoista, ja sitä varten kartoitettiin kiinnostusta vastaamiseen jo haastattelujen lopuksi. Palautetta antoi neljä kuudesta haastatteluun osallistuneesta. Palautetta haettiin seuraavilla kysymyksillä: Miten koit haastattelun yleisesti, oliko haastattelun teemoihin helppoa/vaikeaa vastata, olivatko haastattelijat selkeitä ja helposti lähestyttäviä, koitko saaneesi tarpeeksi tietoa haastattelusta ja opinnäytetyöstä, sekä muuta-kysymys. Palautteen mukaan haastattelu koettiin, yleistunnelmaltaan mukavaksi ja rennoksi. Haastattelu koettiin myös mielenkiintoiseksi ja avoimeksi. Yleisesti ottaen teemat koettiin helpoiksi, mutta kuitenkin tarpeeksi haasteelliseksi mielenkiinnon ylläpysymisen kannalta. Palautteiden mukaan hankaluudet teemoihin liittyen johtuivat koulutuksen käymisen, edellisen leirin ja nykyhetken välisellä pitkällä aikavälillä. Haastattelijat koettiin helposti lähestyttävinä ja selkeinä, ja haastattelu koettiin luonnollisena. Tiedotus opinnäytetyöstä ja haastattelusta koettiin riittävänä ja helposti ymmärrettävänä. Haastatellut kokivat myös, että heidän oikeuksiaan ja vapaaehtoisuutta painotettiin tarpeeksi. Avoimen muuta kysymyksen ei palautteen antajilla ollut lisättävää. Alla olevaan sitaattiin on yhdistetty vastaukset kahdesta palautekysymyksestä.

H2: ”Haastattelu oli ihan mukava ja lepposa vaikka ei ollutkaan perinteinen vuorokeskustelu tyyppinen haastattelu. Teemat eivät olleet hankalia mutta ei olleet myöskään liian helppoja. Hyvin pääsi miettimään ajatuksella mitä vastaa ja miten muotoilee asiat ettei haastattelu olisi ollut liian lyhyt.”

11 Johtopäätökset ja pohdinta

Yleisesti ottaen kokemukset Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutuksesta ja laajemmin vertaisohjaajatoiminnasta olivat positiivisia. Koulutus itsessään koettiin hyväksi ja miellyttäväksi, joskin liiallisen teoriapainotteiseksi. Teoriapainotteisuudesta huolimatta, koulutuksen sisällön koettiin tukevan vertaisohjaajan tekemää leirityötä. Tästä huolimatta, esille nousi toivo myös erityistilanteiden läpikäymisestä eli vertaisohjaajakoulutuksen käyneet tunnistivat vertaisohjaajan työn olevan vaihtelevaa. Aineistosta saatiin sellainen kuva, että leiritoimintaa ei koeta osaksi vertaisohjaajakoulutusta. Tämä voi johtua siitä, että leirit ovat hyvin irrallaan koulutustoiminnasta, eritoten ajallisesti. Leirit voidaan siis mieltää enemmänkin testikenttänä opitulle, eikä toimintana, jossa koulutus jatkuu. Leireillä opitut taidot ovat hyvin käytännönläheisiä ja juuri tätä käytännönläheisyyttä toivottiin sisällytettävän vertaisohjaajakoulutukseen. Vertaisohjaajakoulutuksen koettiin myös hyödyttävän arkielämässä, eikä vain leireillä. Vertaisohjaajan roolista korostettiin oma-aloitteisuuden tärkeyttä. Työn vapaaehtoisuuden koettiin tukevan tehtyä työtä ja tekevän siitä mielekästä. Vertaisohjaajan rooli määriteltiin eritoten leirin lapsille toimintaa toteuttavana. Huolestuttavana teemana esille nousi myös kokemus työnjaon epäoikeudenmukaisuudesta ja epätasaisuudesta vertaisohjaajien välillä, sekä ohjaajien ja vertaisohjaajien välillä. Epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia voi selittää ohjaajien erilaiset motiivit leiritoimintaan osallistumisesta, sekä erilaiset tavat toteuttaa ohjaajan roolia ja työtä. Samat tekijät voivat myös osittain selittää kokemuksia työn epätasaisesta jakautumisesta vertaisohjaajien kesken. Lisäksi erilaiset kokemukset vertaisohjaajan työstä selittävät kokemuksia työn epätasaisesta jakaumasta. Kaikki ihmiset ovat yksilöitä ja osa heistä ajattelee leiritoimintaa hauskanpitona, ja osa ajattelee leiritoimintaa vakavammin oppimiskokemuksina ja työnä. Tämä voi johtaa luonnollisesti siihen, että toiset ottavat itselleen enemmän vastuuta ja työtehtäviä kuin toiset. Tällöin kokemus työn epätasaisesta jakautumisesta voi voimistua. Koulutuksen mahdollisesta kehittämisestä esille nousi pääasiassa kaksi teemaa. Modernisointi ja käytännönläheisyyden lisääminen. Eritoten kokemus koulutuksen teoriapainotteisuuden korostumisesta tukee käytännönläheisyyden lisäämisen teemaa.

Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisääminen vapaaehtoistoiminnan muodossa projekti toimi Diakonia ammattikorkeakoulun toteuttamana. Projektin tavoitteena oli edistää nuorten osallistumista vapaaehtoistoimintaan ja täten kasvattaa heidän aktiivista kansalaisuuttaan. Ryhmämuotoisen vapaaehtoistoiminnan huomattiin olevan

osallisuutta edistävää ja vuorovaikutustaitoja vahvistavaa. Näin mahdollistuu nuorten kasvu useilla ulottuvuuksilla. Ryhmämuotoisen vapaaehtoistyön huomattiin myös ehkäisevän syrjäytymistä. Projektissa tehdyn työn pohjalta noin 200 nuorta osallistui vapaaehtoistoiminnan koulutuksen. Vapaaehtoisilla huomattiin olevan eriäviä motivaattoreita vapaaehtoistointaan osallistumiseen. Vapaaehtoistointa on aktiivisen kansalaisuuden suora ilmentymä. Vapaaehtoistointaa määrittää kuitenkin osallistujien ja toimijoiden mielenkiinnon, tietojen, taitojen ja toimintaympäristön mukaan. Vapaaehtoisen tulee kokea toiminta itselleen mieleiseksi, tarjosi vapaaehtoistointa etenemismahdollisuuksia tai ei. Vapaaehtoistointinnalle on myös tyypillistä, ettei osallistujalta vaadita kummempia taitoja ja on täten matalan kynnyksen toimintaa. Vapaaehtoistointa auttaa ihmisen identiteetin rakentumista, itsetunnon kasvamista ja lisää tunnetta yhteenkuuluvuudesta. Vapaaehtoistointinnalla on tyypillistä, että nuoret tarvitsevat paljonkin tukea ja ohjausta. Vapaaehtoistointa ja siihen osallistuminen antaa mahdollisuuden muuttaa omaa roolia tutussa toiminnassa. roolin muutos tapahtuu toiminnan kohteesta toiminnan järjestäjäksi. Projektiin osaa ottavien koulutusmateriaali oli tarkoitettu koulutuksen osaa ottavien työkirjaksi sekä koulutusta pitävän toimijan opetusmateriaaliksi. Tavoitteena oli, että koulutusmateriaali olisi helposti toteutettava. Vapaaehtoistointinnalla koulutus oli toiminnallista, osallistavaa ja valmisteli osallistujia toteuttamaan vapaaehtoistointia ryhmissä. Koulutuksen tarkoitus oli siis antaa perustavanlaatuiset valmiudet vapaaehtoistointiin. Projektissa tuotettu vapaaehtoistointinnalla koulutusmateriaali oli suunnattu nuorille. Tämän vuoksi opetus oli toiminnallista ja pääpaino oli ryhmässä oppimisessa. Koulutus tarjosi osallistujille tietoa vapaaehtoisuudesta, erilaisista säännöistä, vuorovaikutuksesta, vastuunottamisesta sekä muiden huomioimisesta. Koulutuksen teemoja olivat vapaaehtoistointa yleisesti, oman vapaaehtoistointinnalla reflektointi ja vuorovaikutus. Koulutuksen pitäjän pääasiallinen tehtävä on kannustaa nuoria tekemään vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistointa antaa ryhmän jäsenille mahdollisuuden kehittää vuorovaikutustaitojaan sekä antaa mahdollisuuden oppia kompromissienteko taitoja. Ryhmätyö taidot ovat vapaaehtoistointinnalla yhtä tärkeitä, kuin mitkä tahansa muutkin uudet taidot. Tästä huolimatta vapaaehtoistyötä pitää myös pystyä toteuttamaan yksilötyönä. Vapaaehtoistointintaan osallistuminen ja sen toteuttaminen luovat testikentän opituille tiedoille ja taidoille. Tällöin syntyy kokemus opitun merkityksellisyydestä ja hyödynnettävyydestä. Koulutukseen osallistuvat nuoret kokevat vapaaehtoisuuden tärkeäksi, kun saavat itse suunnitella tekemäänsä vapaaehtoistyötä. Nuorille tärkeä motivaattori on ollut se, että olemassa olevien

sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen ja uusien sosiaalisten suhteiden luominen mahdollistuvat. Muita tärkeitä motivoivia tekijöitä ovat muiden auttaminen, itselle tärkeisiin asioihin vaikuttaminen, toiminnan mielekkyys sekä oman toiminnan tuloksien näkyminen. Vapaaehtoistoiminnan avulla voi saada uusia tietoja ja taitoja, solmia uusia sosiaalisia suhteita ja sillä voi olla jopa positiivisia vaikutuksia työllistymisen kanalta. (Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja 2012, 67-74.)

Vapaaehtoistoiminnan timanttimalli on selkeästi ja suurimmilta osin esillä vertaisohjaajakoulutuksessa, vertaisohjaajan roolissa ja -työssä. Toiminta-pohdinta akseli on esillä koulutuksessa. Pohdintaa edustaa teoriapainoinen koulutus ja toimintaa leirillä tehtävä työ, sekä koulutuksessa tehtävät käytännön harjoitteet. Saaminen-antaminen akseli esiintyy samalla tavalla niin vertaisohjaajakoulutuksessa, kuin vertaisohjaajan työssä. Koulutuksessa vertaisohjaaja saa uusia tietoja ja taitoja. Leirityössä vertaisohjaaja on antamisen näkökulman äärellä, antaessaan ohjattaville ja muille ympärillä oleville kokemuksia, tietoja ja taitoja. Jatkuvuus-uuden etsintä akseli näkyy koulutustoiminnan pitkään kestävässä prosessina ja jatkuvana leireille osallistumisena. Uuden etsintä tapahtuu koulutuksen ja tehtävän leirityön lomassa uusien asioiden oppimisen ja kokeilemisen äärellä. Läheisyys-etäisyys akseli näkyy toiminnan sosiaalisuuden kautta. Vertaisohjaajan rooli on itsessään hyvin sosiaalinen ja vertaisohjaajakoulutus, sekä vertaisohjaajan työ tukevat sosiaalisuutta. Samalla etäisyyden näkökulma nousee esille haastateltavien kokemuksena siitä, että he saavat soveltaa omaa osaamistaan ja päättää minkälaisia työtehtäviä tekevät. Vapaaehtoistoiminnan timanttimalli on esillä kokonaisuudessaan vertaisohjaajan roolissa, työssä ja koulutuksessa. Samoin kaikki timanttimallin osa-alueet limittyvät toisiinsa vertaisohjaajan toiminnassa, roolissa ja koulutuksessa.

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajat tekevät työnsä vapaaehtoisesti. Vapaaehtoistyö on eräs tärkeistä aktiivisen kansalaisuuden piirteistä. Vertaisohjaajakoulutus valmistelee siihen osallistuvia nuoria tekemään vapaaehtoistyötä, ja täten toteuttamaan aktiivista kansalaisuutta. Lisäksi koulutus tukee myös haastateltujen mielestä positiivisen elämänasenteen ja elämäntaitojen oppimista. Vertaisohjaajakoulutus tukee uusien elämäntaitojen ja -tietojen oppimista ja täten vahvistaa myös nuorten omien voimavarojen hyödyntämistä. Vertaisohjaajakoulutukseen ja vertaisohjaajan työhön osallistuminen tukee myös osallistuvan nuoren osallisuutta ja sen kehitystä.

11.1 Yhteistyö toimeksiantajan kanssa

Koko opinnäytetyön prosessin ajan yhteistyökumppani ja sen edustajat ovat olleet kiinnostuneita opinnäytetyön etenemisestä ja sen tulosten saamisesta. Tämä on ilmentynyt eritoten niin, että Raiton työroolissa tekemä asiointi ja kanssakäyminen on sisältänyt usein myös puhetta ja kuulumisten vaihtamista opinnäytetyöhön liittyen. Yhteistyökumppani on tuonut esille useampaan otteeseen, että opinnäytetyötä tul- laan käsittelemään vertaisohjaajakoulutustoimintaa järjestävien ja pitävien henkilöi- den kanssa ja keskuudessa. Myös vertaisohjaajakoulutustoimintaa pitävä vapaaehto- nen työntekijä on osoittanut kiinnostustansa opinnäytetyötä kohtaan toimittamalla koulutusmateriaalit ja tarjoamalla niiden käsittelyn apua, jos olisi tarvis. Yhteistyö- kumppani on ilmaissut, että opinnäytetyötä tullaan esittelemän myös järjestön piiri- hallitukselle sekä käymään sitä läpi piirihallituksen kokouksessa. Kypsyysnäyte teh- dään tiedotteen muodossa, jossa käydään läpi opinnäytetyön taustaa, tarkoitusta, tu- loksia ja esitettäviä kehitysehdotuksia. Työelämän hyödynnettävyyttä tukee myös se, että haastatellut vertaisohjaajat ja vapaaehtoiset ohjaajat ilmaisivat kokeneensa opinnäytteen tarpeelliseksi.

Opinnäytetyön tuloksista nousi esille muutamia tärkeitä kehityksen kohteita ja huo- mioita vertaisohjaajan roolista ja koulutuksesta. Näistä huomioista nostettakoon esille seuraavat: koulutusta pidettiin yleisesti ottaen hyvänä, mutta sen toivottiin si- sältävän käytännön töiden läpikäymistä ja opettamista, työtehtävien tunnettiin ja- kautuvan epätasaisesti ja epäoikeudenmukaisesti ja eritoten tuntemus koulutuksen hyödyllisyydestä myös vapaaehtoistoiminnan ulkopuolella. Koulutustoiminta voisi tu- kea paremmin vertaisohjaajan leirillä tekemän työn oppimista, jos koulutuksessa opetettaisiin näitä käytännön työtehtäviä. Kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta ovat huolestuttavia ja vaativat lähempää tarkastelua yhteistyökumppanin toimesta. Pahimmassa tapauksessa kokemukset työn epätasaisesta jakautumisesta ja kokemuk- set epäoikeudenmukaisuudesta voivat vaikuttaa negatiivisesti sitoutuneisuuteen va- paaehtoistoiminnan kannalta. Yleisesti ottaen kokemukset vapaaehtoisuudesta ovat olleet positiivisia. Koulutustoiminnan hyöty nousi esille kerätyssä aineistossa useam- man kerran, tämä kielii siitä, että koulutustoiminta on jo itsessään arvokasta sekä tu- kee ihmisen kehitystä monialaisesti.

Alkuperäiset tutkimusongelmat olivat seuraavanlaiset: Vastaako Helsingin Nuoret kot- kat Piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutus ensimmäisen vuoden vertaisohjaajan va- paaehtoistyössä koettuja haasteita? Toissijaisena tutkimusongelmana oli

kehitysehdotusten kerääminen ja tuottaminen, jos mahdollista. Ensimmäinen tutkimusongelma laajeni luonnollisesti ja muuttui muotoon vastaako vertaisohjaajakoulutus vertaisohjaajan roolissa koettuja haasteita ja tarpeita. Samalla myös opinnäytetyön painopiste siirtyi kartoittamaan kokemuksia vertaisohjaajan roolista ja vertaisohjaajakoulutuksesta. Tämä muutos koettiin hyvänä, vaikka myös alkuperäinen tutkimusongelma on tärkeä. Opinnäytetyön uudistunut tarkoitus tuntui antavan laajemman kuvan vertaisohjaajan roolista ja vertaisohjaajakoulutuksesta sekä miten ne on koettu. Yleisluontoisempi selvitys koettiin, tässä vaiheessa tärkeämmäksi tulevaisuudessa voidaan tehdä kohdennetumpaa selvitystyötä vertaisohjaajakoulutuksen vuositaseihin liittyen.

11.2 Kehitysehdotukset

Opinnäytetyön pohjalta voidaan esittää muutamia kehitysehdotuksia. Ensimmäisen vuoden koulutuksia voitaisiin kohdentaa vertaisohjaajien käytännön töitä käsittelevämmiksi. Vertaisohjaajan työ ei ole pelkkää lasten kanssa oloa tai lapsille toiminnan pitämistä, vaan siihen liittyy muitakin työtehtäviä. Tällaiset oheistyöt voivat aiheuttaa hämmennystä, jos niitä ei käydä läpi tai opetella. Kaikilla vertaisohjaajilla ei välttämättä ole kaikkia taitoja, mitä vertaisohjaaja saattaa tarvita, eikä sitä voida odottaa. Mutta tähän voidaan tuoda tukea opettamalla näitä tietoja ja taitoja. Myös myöhempien koulutustuen muotoa voitaisiin muuttaa käytännönläheisemmäksi. Koulutusta voitaisiin myös modernisoida tuomalla käyttöön erilaista kuva- ja videomateriaalia. Esimerkkinä videomateriaalista voisi olla lyhyehköt ohjevideot saunan lämmittämiseen tai teltan kasaamiseen liittyen. Ohjevideot voisivat tukea siirtymää vertaisohjaajaksi ja niihin on helppoa palata uudelleen. Ohjevideoita voisi toteuttaa esimerkiksi nuorten suosimien sosiaalisen median kanavien ja julkaisualustojen kautta, ehkä jopa osana järjestön virallista viestintää. Tätä materiaalia voitaisiin myös tuottaa osana vertaisohjaajakoulutusta. Koulutuksiin voitaisiin tuoda myös vierailuvia luennoitsijoita vertaisohjaajakoulutuksen kriittisinä siirtymävaiheina. Näitä siirtymävaiheita ovat ensimmäinen leiri vertaisohjaajana ja ensimmäinen leiri ohjaajana. Kummassakin siirtymässä on esillä vahvasti roolin muutos. Esimerkiksi ylimääräinen koulutuskerta, joka keskittyisi käytännön töihin tai siirtymävaiheisiin voisi olla hyvä lisä koulutukseen. Tämä koulutuskerta voisi olla juuri ennen ensimmäistä vertaisohjaajaleiriä ja voisi olla vapaaehtoinen. Yhden lisätyn koulutuskerran ei pitäisi olla järjestäjältä suuria panostuksia vaativa. Siirtymävaiheista keskusteleva koulutus voitaisiin järjestää myös muualla, kuin tavallisessa koulutusympäristössä ja olla

sisällöltään vapaamuotoisempi. Vertaisohjaajakoulutusta voisi mahdollisesti myös strukturoida uudestaan koulutusviikonloppujen ajankohtien suhteen niin, että kurssiviikonloput järjestettäisiin lähempänä leirejä. Tämä tukisi opitun muistamista leiriympäristössä. Kehitysehdotuksena liittyen epäoikeudenmukaisuuden kokemuksiin, voitaisiin vertaisohjaajien työn jakautumista tarkkailla enemmän. Tarkkailun tueksi voitaisiin tuoda käyttöön malli, jossa vertaisohjaajat tekisivät erilaisia töitä eri ryhmien osana leiriviikkojen aikana. Tällöin vaihtelevuus voisi tuoda myös lisää mielenkiintoa vertaisohjaajan rooliin.

11.3 Jatkotutkimusehdotukset

Ensimmäisenä jatkotutkimuksista voitaisiin mainita, alkuperäisen tutkimusongelman noudattaminen eli vertaisohjaajakoulutuksen tutkiminen vuositasona. Tämän kaltaisella jatkotutkimuksella voitaisiin syventää tästä opinnäytetyöstä saatavia tuloksia ja kohdentaa koulutusta tehokkaammin eri vuositason tarpeita vastaavaksi. Lisäksi voitaisiin kartoittaa vertaisohjaajien kokemuksia vertaisohjaajan roolin siirtymävaiheista. Näitä siirtymävaiheita ovat muutos leiriläisestä vertaisohjaajaksi ja vertaisohjaajasta ohjaajaksi. Toiseksi voitaisiin tutkia ohjaajien kokemuksia vapaaehtoistyöstä Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestön ry:n leiritoiminnassa. Tällöin saataisiin täydempi kuva organisaation toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten kokemuksista. Opinnäytettä tehtäessä nousi esille myös jatkotutkimuksiin, jotka eivät varsinaisesti liittyneet opinnäytetyöhön tai sen tutkimuskysymyksiin. Näitä ovat esimerkiksi toimintaa osallistuvien lasten osallisuuden kokemusten kartoittaminen, osallisuutta voitaisiin myös kartoittaa vertaisohjaajien ja ohjaajien näkökulmista. Myös organisaation toimintaan sitoutuneisuutta ja sen syitä voitaisiin kartoittaa. Osa haastelluista mainitsi, että heidän on vaikeaa muistaa mitä leireillä on tehty, koska edellisistä leireistä on jo aikaa. Tutkimusta ja kehitystyötä voisi tehdä myös erilaisten julkaisualustojen käytöstä koulutuksen välineinä perinteisen koulutuksen lisänä tai korvikkeena.

11.4 Opinnäytetyöstä oppiminen

Opinnäytetyön tekeminen on ollut antoisaa, eivätkä siitä saadut hyödyt jää vain tähän opinnäytetyön tekemiseen. Jo ennestään tutun organisaation toiminnan tarkasteleminen tutkimuksellisista lähtökohdista on antanut paljon. Aiemmin saatuja ja tekemällä hankittu tieto vertaisohjaajan ja ohjaajan rooleista on saanut laajemman katsontakannan opinnäytetyön tekemisen takia. Koulutuksen antamat valmiudet myös

leirimaailman ulkopuolelle tekevät vaikutuksen. Tutkimusmetodiikasta oppiminen ja analyysien tekeminen olivat hyvä kokemus ja kirkastivat käsitystä yhteistyökumppanin tekemästä työstä sekä vahvistavat jo olemassa olevia katsontakantoja, mutta on tuonut myös uutta ajateltavaa. Opinnäytetyön tekeminen on antanut käsityksen kokonaisvaltaisen prosessin loppuun saattamisesta ja toiminut hyvänä viimeisenä testikenttänä omalle ammattitaidolle. Opinnäytetyötä tekevä työpari kokivat eritoten, että haastattelut, niiden suunnittelu ja toteuttaminen olivat erittäin onnistuneita. Haastattelut itsessään olivat hyvä testi omalle opinnäytetyöosaamiselle ja toivat esille paljon tietoa, jota ei osattu odottaa. Samalla haastattelut olivat työparille luonnollisia ja sujuvia toteuttaa. Myös haastattelujen ajankäytön malli tuntui hyvin onnistuneelta. Työpari koki, että purkaminen haastattelun päätteeksi on erinomaisen tärkeää ja haastattelun ja opinnäytetyön käsitteleminen ennen haastattelua oli hyvän tutkimuskäytännön mukaista eritoten avoimuuden ja selkeyden kannalta. Tyypittelyn ja teemoittelun yhdistelmä antoi hyvän kuvan aineistosta ja koettiin, että tämä menettely tuki opinnäytetyön tekemistä voimakkaasti. Tämä oli toinen suuri onnistuminen ja oppimisen paikka. Missään vaiheessa ei syntynyt kokemusta siitä, että olisi vain saatettava opinnäytetyö loppuun. Koko prosessi, eritoten haastattelut ja niistä saadun aineiston analyysi olivat erittäin mielekkäitä ja mielenkiintoisia osia opinnäytetyössä. Tämä oli kolmas oppimisen kokemus ja huomattava osio opinnäytetyön teossa.

Lähteet

Painetut

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Laukkanen, T. Pekkarinen, E. & Vilmilä, F. 2018. Nuorisotutkimuksen etiikka. Teoksessa Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino. 75-97.

Sähköiset

Aho, T. & Kilpeläinen, R. 2019. SPR:n Vantaan Nuorten turvatalon nuorten vapaaehtoisten kokemukset ja toiminnan kehittäminen. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Vantaa

Harju, A. 2013. Opintokeskus kansalaisfoorumi. Aktiivinen kansalaisuus, osallisuus, voimaantuminen, jne. -Miten ne liittyvät vaikuttamiseen? Luettu 15.4.2020.

<https://osallistu-fi-bin.directo.fi/@Bin/b07347dc4aaf1a5d481ed75025c30f94/1586945355/application/pdf/300707/Osallistumisen%20ja%20vaikuttamisen%20k%C3%A4sitteit%C3%A4.pdf>

<https://osallistu-fi-bin.directo.fi/@Bin/b07347dc4aaf1a5d481ed75025c30f94/1586945355/application/pdf/300707/Osallistumisen%20ja%20vaikuttamisen%20k%C3%A4sitteit%C3%A4.pdf>

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. 2020. Nuoret Kotkat. Luettu 26.3.2020. <https://lastenleirit.fi/2011/08/11/nuoret-kotkat/>

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. 2019. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Kalliokoski, P. 2019. LäksyHelppi -toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten kokemuksia Suomen Punaisen Ristin LäksyHelpistä. Opinnäytetyö. Laurea Ammattikorkeakoulu.

Koski, M. & Kupia P. 2012. Hyvä Kouluttaja. E-kirja. Helsinki: Alma Talent Oy.

Laatikainen, T. 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. Tuusula: Solver palvelut Oy.

Laimio, A. & Välimäki, S. 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyy. E-kirja. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Lindholm, A. (toim.) 2015. Ei kävijästä osalliseksi. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Mäkelä, S. Peltonen, E. 2012. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C. Katsauksia ja aineistoja 23. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Nuorisoseurat 2020. Osallisuusportaat. Luettu 31.5.2020. <https://nuorisoseurat.fi/osallisuusportaat/>

Nuorten Kotkien Keskusliitto ry. 2020. Tietoa meistä. Järjestön rakenne. Luettu 19.4.2020. <http://nuoretkotkat.fi/jarjeston-rakenne/>

Nuorten Kotkien Keskusliitto ry. 2020. Tietoa meistä. Nuoret Kotkat järjestönä. Luettu 19.4.2020. <http://nuoretkotkat.fi/nuoret-kotkat-jarjestona/>

Nuorten Kotkien Keskusliitto ry. 2020. Toiminta. Edunvalvonta. Luettu 19.4.2020. <http://nuoretkotkat.fi/edunvalvonta/>

Nyrhilä, E. 2013. Vertaisena verkossa. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampere.

Pancer, S. Mark. 2014. The Psychology of Citizenship and Civic Engagement. E-kirja. Oxford University.

Porkka, J. 2019. The Young Confirmed Volunteers of the Evangelical Lutheran Church of Finland. Motivation, Religiosity, and Community. Diak Tutkimus 2. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Teemoista tyyppeihin. Luettu 17.4.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5_2.html

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Teemoittelu. Luettu 17.4.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tyypittely. Luettu 17.4.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html

Raatikainen, E. Rahikka, A. Saarnio, T. & Vepsä, P. 2019. Ammattina Sosionomi. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-Kirja. Helsinki: Tammi.

Suomi, T. 2011. Vertaisohjaajaksi hakeutumisen taustat sekä vertaisohjaajien osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Kotkatoiminnassa. AMK opinnäytetyö. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Helsinki. <https://www.theseus.fi/handle/10024/33882>

THL 2019a. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus. Luettu 12.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL 2019b. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Osallisuuden edistäminen. Luettu 12.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>

THL. 2020. Vapaaehtoistoimintaa järjestämällä ja tukemalla voidaan lisätä osallisuutta. Luettu 9.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/vapaaehtoistoimintaa-jarjestamalla-ja-tukemalla-voidaan-lisata-osallisuutta>

Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille. Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt. 2015. Sitran selvityksiä 93. Helsinki: Sitra.

Julkaisemattomat

Katajamäki, T. 2020. Toiminnanjohtajan haastattelu. 28.5.2020. Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry. Helsinki.

Toivonen, P. 2019. Vertaisohjaajakoulutusmateriaali. Helsingin Nuoret Kotkat Piiri-järjestö ry. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1 "vapaaehtoistoiminnan timanttimali" (Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja 2012.)

..... 18

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko.....	49
Liite 2: Haastattelun saatekirje	50
Liite 3: Suostumuslomake	51
Liite 4: Opinnäytetyösopimus.....	53
Liite 5: Tutkimuslupa.....	55
Liite 6: Palautekysely ja saatekirje.....	57

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Vertaisohjaajakoulutus ja siellä opittu Muistatko mistä vertaisohjaajakoulutuksessa on puhuttu? Mitä teitte koulutusviikonloppujen aikana?
Leireillä tehty työ Mitä teet mieluiten leireillä? Mitä kaikkea vertaisohjaajat tekevät leireillä?
Koulutuksen antamat valmiudet leirityöhön Miten hyödynsit aiemmin oppimaasi leirillä?
Mitä toivoisit koulutuksen sisältävän leirityötä ajatellen? Mitä haluaisit oppia koulutuksessa? Miten kehittäisit jo olemassa olevaa koulusta?

Liite 2: Haastattelun saatekirje

Hei

Teemahaastattelun runko on seuraava:

- Vertaisohjaajakoulutus ja siellä opittu
- Leireillä tehty työ
- Koulutuksen antamat valmiudet leirityöhön
- Mitä koulutuksen toivoisi sisältävän leirityötä ajatellen

Teemahaastattelun ajatuksena on, että haastateltava saa käydä läpi annettuja teemoja haluamallaan laajuudella. Jokainen teema on kuitenkin käytävä haastattelun aikana läpi. Tästä huolehtii haastattelija(t). Tarkoituksena olisi pitää haastattelun aika n. 30 minuutissa. Haastattelut toteutetaan Zoom-palvelun kautta. Zoom on ilmainen videopuhelupalvelu, jonka voi ladata internetistä. Haastattelun ääniraita talloidaan myöhempää litterointia ja käsittelyä varten. Haastatteluista saatua aineistoa käsitellään anonymisti.

Ohessa on liitteenä haastattelun suostumuskirjelmä. Palautathan sen allekirjoitettuna mahdollisimman pian. Ilman palautettua suostumuskirjelmää ei voi osallistua haastatteluun.

Jos sinulla nousee kysymyksiä itse haastatteluun tai opinnäytteeseen liittyen, voit olla yhteydessä minuun tai opinnäytepariini Simoniin. Yhteystiedot löytyvät suostumuskirjelmästä.

Terveisin

Pyry Raito

Liite 3: Suostumuslomake

Helsingin
Nuoret Kotkat

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry
PL 168 00531 Helsinki
Haapaniemenkatu 14, 2.krs 00530 Helsinki
Puh. 09 730 991
E-mail: nuoretkotkat@hsk.fi
www.hsk.fi

Hei!

Olemme Pyry Raito ja Simon Saarikari. Olemme loppuvaiheen sosionomiopiskelijoita Laurea ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry:n kanssa. Opinnäytetyömme koskee nuorten kokemuksia Helsingin Nuorten Kotkien vertaisohjaajakoulutuksesta. Opinnäytteen tarkoituksena on tuottaa tietoa järjestölle vertaisohjaajakoulutuksen hyödyistä ja kehitystarpeista. Tämän takia haluamme haastatella vertaisohjaajakoulutukseen osallistuneita ja leireillä vertaisohjaajina olleita. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja siitä voi kieltäytyä missä vaiheessa tahansa.

Opinnäytetyö tulee julkaisemaan valmiina verkossa Theseus.fi palvelussa. Theseus on ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä ja julkaisuja keräävä tietopankki. Verkojulkaisun lisäksi valmis opinnäytetyö esitellään koulussamme opinnäytetyöseminaarissa. Opinnäytetyötä ohjaa Johanna Häkkinen. Lisätietoja opinnäytetyöstä voi kysyä tekijöiltä tai ohjaavalta opettajalta.

Haastattelut toteutetaan sähköisesti koronaviruspandemian takia. Haastattelut toteutetaan anonyymisti ja haastateltavat pysyvät anonyymeina koko prosessin ajan. Haastattelut taltioidaan myöhempiä litterointia ja käsittelyä varten. Opinnäytetyön valmistuttua aineisto hävitetään anonyymiteettiä kunnioittaen ja asianmukaisilla tavoilla.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on antanut vuonna 2019 seuraavanlaisen ohjeistuksen koskien alaikäisten tutkimusta:

" Jos alaikäinen on täyttänyt 15 vuotta, tutkimukseen osallistumiseen riittää hänen oma suostumuksensa. Tällöinkin huoltajia tulee informoida tutkimuksesta, jos tutkimusasetelma tai -kysymykset sen sallivat"

Tutkimukseen osallistuvat on rajattu niin, että haastateltavat ovat yli 15-vuotiaita. Täten huoltajilta ei tarvita erillisiä suostumuksia tutkimukseen osallistumista varten. Huoltaja saa kuitenkin kieltää lastaan osallistumasta tutkimukseen jos näin haluaa.

Helsingin Seudun
Osuuspankki

IBAN
FI56 5789 5420 0770 88

SWIFT/BIC
OKOYFIHH

Y-tunnus
0276251-9

Helsingin
Nuoret Kotkat

Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry
PL 168 00531 Helsinki
Haapaniemenkatu 14, 2.krs 00530 Helsinki
Puh. 09 730 991 | E-mail: nuoretkotkat@hnk.fi | www.hnk.fi

Annan suostumukseni opinnäytetyötä varten tarvittavaan haastatteluun ja siihen, että haastattelumateriaalia käytetään opinnäytetyössä.

Päivämäärä, paikka, allekirjoitus ja nimenselvennys.

Yhteistyöterveisin
Pyy Raito & Simon Saariokari
Helsingin Nuoret Kotkat Piirijärjestö ry

Lisätiedusteluja varten tekijöihin saa yhteyden sähköpostitse etunimi.sukunimi@student.laurea.fi tai ohjaavalta opettajalta johanna.hakkinen@laurea.fi

Liite 4: Opinnäytetyösopimus

Opinnäytetyösopimukseen liittyvät konkreettiset ohjeet kirjotetaan kampuskonttikesä-tämän sopimuksen alkuun.

Opiskelija(t):
Pyry Raito
Simon Saariokari

Opinnäytetyön hanke:
Laadullinen tutkimus Helsingin Nupret Kotkat piirijärjestö Ry:n vertaisohjaajakoulutuksesta

Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus:
Selvittää vastaako Helsingin Nuoret Kotkat piirijärjestö Ry:n vertaisohjaajakoulutus vertais- ensimmäisen vuoden vertaisohjaajuuden haasteita.
Selvittää onko haastateltavilla kehitysehdotuksia

Opinnäytetyön yhteys hankkeen tavoitteisiin:
Kokemuskartoitus ja kehitysehdotusten kerääminen

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja alustava viitekehys:
vertaisohjaaja, ohjaaja, vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistyö, leiri, osallisuus
Viitekehystä varten ks. tutkimussuunnitelma

Keskeiset lähteet:
ks. Tutkimussuunnitelma

Opinnäytetyön menetelmät:
laadullinen tutkimus, teemahaastattelu, teemoittelu, tyypittely

Opinnäytetyön alustava aikataulu:
valmis touko-kesäkuussa

Työelämäkumppanin rooli opinnäytetyössä (mahdollistaa opinnäytetyön toteuttamisen esimerkiksi monisteet, postitus, tilat ym. materiaaliset asiat):
materiaalien tarjoaminen ja teko yhteistyössä opinnäytteen tekijöiden kanssa

Tulosten julkaiseminen ja levittäminen työelämään:
julkaistaan theseuksessa, raportti toimitetaan yhteistyökumppanille

Vakuutus siitä, että opiskelija sitoutuu noudattamaan tutkimuseettisiä periaatteita opinnäytetyössä:

Olen tietoinen siitä, että terveys- ja sosiaalialan opiskelijana opinnäytetyön tekemiseen sovelletaan vaitiolovelvollisuutta, josta on säädetty mm. Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812/15 §) ja Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (1994/3/17 §). En saa sivullisille luvatta ilmaista yksityisen henkilön tai perheen tietoja, josta olen opinnäytetyön perusteella saanut tiedon. Sitoudun pitämään tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksittäisiä henkilöitä koskevat tiedot luottamuksellisena. Salassapitovelvollisuus säilyy opintojen loppumisen jälkeen.

Noudatan tiedonhankinnassa ja aineiston käsittelyssä luottamuksellisuutta ja totuudellisuutta. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, ettei opinnäytetyöstä koidu mitään haittaa siihen osallistuville henkilöille. Noudatan toiminnassani Laurean tutkimuseettisiä ohjeita.

Ohjausta koskevat sopimukset:

Allekirjoitukset

	Aika	Paikka	Allekirjoitus
Opiskelija(t):	24.4.2020	Helsinki	Pyy Risto Pyy Risto
	24.4.2020	Helsinki	Simon Saariola
Ohjaaja(t):			
Työelämän edustaja(t):	24.4.2020	Helsinki	Timo Karkkainen, Toiminnat

Ästä sopimuksesta luovutetaan yksi kopio kaikille osapuolille (opiskelija, ohjaaja, työelämän edustaja). Onneettiset ohjeet voidaan lisätä kampuskohtaisesti opinnäytetyöprosessin mukaisesti.

Liite 5: Tutkimuslupa

 University of Applied Sciences	
27.4.2020	
Tutkimuslupahakemuksen tulee sisältää ainakin seuraavat seikat. Tarvittaessa voit antaa lisätietoja liitteessä	
Nimi:	Timo Katajainen
Tehtävä/virka-asema/oppiarvo:	Toiminnanjohtaja
Osoite:	Hannanmäentie 14 2. krs 00530 HELSINKI
Puhelinnumero:	050 5522964
Sähköposti:	timo.katajainen@lut.fi
Päiväys:	27.4.2020
Työn [tutkimuksen, opinnäytetyön, jatkotutkinnon] tekijä/t:	Pyry Raito, Simon Saariokari
Koulutusohjelma/korkeakoulu/yliopisto:	Sosionomi AMK
Toimipiste:	Laurea Tikkurila
[tutkimuksen, opinnäytetyön, jatkotutkinnon] Ohjaaja/ohjaajat:	Johanna Häkkinen
Työn/tutkimuksen nimi:	Vertaisohjaajien kokemuksia Helsingin Nuoret Kotkat piirijärjestö ry:n vertaisohjaajakoulutuksesta
Tavoitteet/tutkimusongelma:	Saada tietoa seuraavista: <ul style="list-style-type: none"> Vastaako Helsingin Nuoret Kotkat piirijärjestö Ry:n vertaisohjaajakoulutus ensimmäisen vuoden vertaisohjaajan vapaaehtoistyössä koettuja haasteita. Kehitysehdotusten kerääminen ja tulosten pohjalta kehitysehdotuksen

27.4.2020

Tarvittavien tietojen / aineistojen määrittely: Tarkka raja mitä tietoja tarvitaan, missä tiedotomuuodossa ne tarvitaan ja miten tiedot toimitetaan tutkimuslupan hakijoille:	Lista vertaisohjaajakoulutettavista ja -koulutetuista (yli 15-v.), Word-tiedosto/tulostettu lista		
Aikataulu (noin kahden kuukauden tarkkuudella):	Toukokuun loppu/kesäkuun alku		
Liitteet (edellytetään: tutkimussuunnitelma, kyselylomake, teema-haastattelurunko jne.):	Suunnitelma lähetetään yhteistyökumppanille sähköpostitse		
Päätöksentekijä täyttää Laureassa	Tutkimuslupa myönnetään	☒ Tutkimuslupaa ei myönnetä	
	Perusteet <i>Tutkimus hyödyttää joistakin koulutus toimista.</i>		
Päätöksentekijä nimi ja päivämäärä	 <i>Helsink 27.4.2020</i> <i>Timo Kotkajärvi, Terveystieteiden tutkimuskeskus</i>		

Tutkimuslupan myöntämisen ja tietojen/aineiston luovuttamisen ehtona on se, että tutkimuksen/selvityksen tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä ja yksityisyyden suojaa koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen/selvityksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja/aineistoa luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen/selvityksen tekemiseksi sekä turvaamaan tarkastelemissa henkilöiden intimitettiin ja anonymiteetin. Tutkimuksen/selvityksen toteuttamisen jälkeen aineisto hävitetään asianmukaisella tavalla.

Jos tutkimuksessa syntyy henkilötietolain mukainen henkilörekisteri, tulee liitteenä olla myös tieteellisen tutkimuksen rekisteriseloste (HetiL (523/99) 10§ ja 14§) tai rekisteriseloste (HetiL (523/99) 10§). Tarvittaessa tutkimuksen liitteenä tulee olla myös tutkimuseettinen ennakkoarviointilausunto.

Tutkimuslupan hakija toimittaa myönteisen päätöksen henkilölle, joka vastaa aineiston luovuttamisesta Laurea-ammattikorkeakoulun sovelluksesta. Tässä yhteydessä tutkimuslupan saanut sopii myös esim. kyselyjen lähettämisen käytännön toteuttamisesta.

Liite 6: Palautekysely ja saatekirje

Hei.

Kiitos haastatteluun osallistumisesta. Alla on vielä palautekysely, josta oli puhe. Vastaaminen on vapaaehtoista. Vastauksia arvostetaan erittäin paljon. Mitään pitkiä vastauksia ei välttämättä ole tarkoitus kerätä, vaan lause-parikin riittää.

Miten koit haastattelun yleisesti?

Oliko haastattelun teemoihin helppoa/vaikeaa vastata?

Olivatko haastattelijat selkeitä ja helposti lähestyttäviä?

Koitatko saaneesi tarpeeksi tietoa haastattelusta ja opinnäytetyöstä?

Muuta?

Mukavaa keväänjatkoa

Pyry Raito & Simon Saariokari